

KYMENLAAKSON AMMATTIKORKEAKOULU
Sosiaalian koulutusohjelma / Kasvatus- ja perhetyö

Hanna Ahtiainen

MAAHANMUUTTAJALASTEN KOTOUTUMINEN UTUNMÄEN
PÄIVÄKOTIIN – VARHAISKASVATTAJIEN NÄKEMYKSIÄ

Opinnäytetyö 2011

TIIVISTELMÄ

KYMENLAAKSON AMMATTIKORKEAKOULU

Sosiaalialan koulutusohjelma

AHTIAINEN, HANNA

Maahanmuuttajalasten kotoutuminen Utunmäen päiväkotiin – varhaiskasvattajien näkemyksiä

Opinnäytetyö

61 sivua + 2 liitesivua

Työn ohjaaja

Lehtori Paulette Etelävuori

Toimeksiantaja

Utunmäen päiväkoti, Mustonen Pirkko

Joulukuu 2011

Avainsanat

varhaiskasvatus, kotoutuminen, monikulttuurisuus

Opinnäytetyö käsittelee maahanmuuttajalasten kotoutumista Utunmäen päiväkotiin. Opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää, mitkä tekijät vaikuttavat maahanmuuttajalasten kotoutumiseen päiväkotiin. Lisäksi selvitettiin, millaisia haasteita monikulttuurisuus tuo varhaiskasvattajien työhön sekä pyrittiin selvittämään, millaisia haasteita maahanmuuttajalapsen kohtaavat päiväkodissa.

Opinnäytetyö on luonteeltaan kvalitatiivinen tutkimus ja aineisto on kerätty teema-haastatteluina. Opinnäytetyössä haastatellaan viittä Utunmäen päiväkodin varhaiskasvattajaa. He ovat lastentarhanopettajia sekä lastenhoitajia. Heillä on useiden vuosien työkokemus maahanmuuttajalasten parista. Aineisto on analysoitu teemoittelun avulla.

Haastatteluista ilmeni, että Utunmäen päiväkodin varhaiskasvattajat ovat ammattitaitoisia ja motivoituneita työhönsä. Heillä on menetelmiä ja valmiuksia maahanmuuttajalasten kotoutumisen tukemiseen, mutta resurssipulan takia maahanmuuttajalasten erityistarpeiden huomioimiselle ei ole riittävästi aikaa. Tutkimuksen perusteella suurimmaksi yksittäiseksi kotoutumista edistäväksi tekijäksi maahanmuuttajalapsilla nousi suomen kielen taito. Suomen kieltä opetetaan ja opitaan pääasiassa arjen rutiinien yhteydessä. Lisäksi tutkimustuloksista selvisi, että maahanmuuttajalapsen kotoutuvat melko nopeasti päiväkodin arkirytmiiin, mikä samalla liittyy heidät osaksi lapsiryhmää.

ABSTRACT

KYMENLAAKSON AMMATTIKORKEAKOULU

University of Applied Sciences

Social Care

AHTIAINEN, HANNA

Immigrant children's integration in Utunmäki day care –
Experiences of day care's personnel

Bachelor's Thesis

61 pages + 2 pages of appendices

Supervisor

Paulette Etelävuori, lecturer

Commissioned by

Utunmäki day care, Mustonen Pirkko

December 2011

Keywords

early childhood education, integration, multiculturalism

The aim of this bachelor's thesis was to describe the integration of immigrant children in Utunmäki day care centre. The purpose of this thesis was to describe what factors have an effect on immigrant children's integration. In addition, the aim was to determine what kind of challenges the multiculturalism brings into the work of the personnel as well as to find out what are the challenges the children themselves face in the day care.

In this thesis, a qualitative approach was used and material was collected by theme interviews. Five staff members from the Utunmäki day care were interviewed. The interviewees were kindergarten teachers and nannies. They had several years of experience in working with immigrant children. The material was analyzed according to themes.

The interviews revealed that the day care personnel are qualified and motivated in their work. They have methods and the capacity to support the immigrant children's integration, but because of the lack of resources, they do not have enough time to pay attention to immigrant children's special needs. The research showed that most significant factor supporting the immigrant children's integration is Finnish language skills. The teaching and learning of Finnish usually happens along with normal everyday activity. The research results also showed that immigrant children integrate quite rapidly into day care routines and that makes them part of the children's group.

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1	JOHDANTO	7
2	VARHAISKASVATUS	8
	2.1 Tehtävät ja tavoitteet	8
	2.2 Varhaiskasvatuksen arvopohja	9
	2.3 Lainsäädäntö	11
	2.3.1 Yleiset varhaiskasvatukseen liittyvät lait	11
	2.3.2 Eri kieli- ja kulttuuritaustaisia koskevat lait ja asiakirjat	12
3	VARHAISKASVATUS UTUNMÄEN PÄIVÄKODISSA	14
	3.1 Päiväkodin kuvaus	14
	3.2 Arvot ja toimintaperiaatteet	14
	3.3 Maahanmuuttajalasten suomen kielen tukeminen	16
4	MAAHANMUUTTAJIEN KOTOUTUMINEN	17
	4.1 Maahanmuuttajuus	17
	4.2 Maahanmuutto Suomessa ja Kouvolassa	19
	4.3 Kotoutumistoimet	20
	4.4 Maahanmuuttajalasten äidinkieli pohjana kaksikielisyydelle	21
5	MONIKULTTUURISUUS	23
	5.1 Kulttuurien kohtaaminen	23
	5.2 Kulttuuriset erot	24
	5.3 Kulttuuri-identiteetin kehittyminen	26
6	MONIKULTTUURISUUDEN HAASTEET	28
	6.1 Monikulttuurisuuskasvatuksen osaaminen	28
	6.2 Maahanmuuttajalasten sopeutuminen päiväkotiin	30
	6.3 Kiusatuksi tulemisen vaara	32

7	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	34
7.1	Tutkimuksen tarkoitus	34
7.2	Tutkimuskysymykset ja -kohde	34
7.3	Tutkimusmenetelmä	35
7.4	Aineiston hankinta ja analysointi	36
7.5	Luotettavuus	37
8	TULOKSET	38
8.1	Haastateltavien taustatiedot	38
8.2	Päiväkodin aloituksen tukeminen	39
8.3	Päiväkotiin kotoutuminen	41
8.3.1	Sopeutuminen päiväkodin arkeen	41
8.3.2	Erityistarpeet	42
8.3.3	Osaksi lapsiryhmää	42
8.4	Kieli ja kulttuuri	44
8.4.1	Suomen kielen oppiminen	44
8.4.2	Oman kulttuurin ja äidinkielen säilyttäminen	45
8.5	Monikulttuurinen päiväkotiympäristö	46
8.5.1	Hyvät ja haasteelliset puolet	46
8.5.2	Ammatillisen tiedon ja tuen saatavuus	48
9	JOHTOPÄÄTÖKSET	49
9.1	Kotoutumiseen vaikuttavat tekijät	49
9.1.1	Suomen kielen taito	49
9.1.2	Kulttuuritausta	50
9.1.3	Varhaiskasvattajien monikulttuurisuusosaaminen	50
9.2	Varhaiskasvattajien kohtaamat monikulttuurisuuden haasteet	51
9.2.1	Yhteisen kielen puuttuminen sekä kulttuurierot	51
9.2.2	Isot lapsiryhmät	52

9.3 Maahanmuuttajalasten kohtaaman haasteet päiväkodissa	54
9.4 Jatkotutkimusehdotukset	55
10 POHDINTA	55
LÄHTEET	58
LIITTEET	
Liite 1. Tutkimuslupa	
Liite 2. Teemahaastattelurunko	

1 JOHDANTO

Tällä hetkellä maahanmuuttajista on paljon yleistä keskustelua ja aihe on vahvasti esillä mediassa. Maahanmuuttajien määrä on ollut tasaisessa kasvussa 1990-luvulta lähtien ja ennusteiden mukaan sama kehitys tulee jatkumaan (Suomen väestö). Lisääntyvä maahanmuuttajuus ja monikulttuurisuus asettavat yhteiskunnalle ja varhaiskasvatukselle uusia haasteita. Päiväkoti-ikäisten maahanmuuttajalasten kotoutumista suomalaiseen yhteiskuntaan pyritään edistämään ohjaamalla lapset varhaiskasvatuksen piiriin. (Maahanmuuttajatyön kehittäminen varhaiskasvatuksessa 2007, 16).

Opinnäytetyöni käsittelee maahanmuuttajalasten kotoutumista Utunmäen päiväkotiin. Tavoitteena oli selvittää, mitkä tekijät vaikuttavat maahanmuuttajalasten kotoutumiseen päiväkotiin. Lisäksi selvitin, millaisia haasteita monikulttuurisuus tuo varhaiskasvattajien työhön. Pyrin myös selvittämään, millaisia haasteita maahanmuuttajalapsen kohtaavat päiväkodissa. Opinnäytetyössäni käsitellään suomalaista varhaiskasvatusta ja siihen liittyvää lainsäädäntöä, jossa maahanmuuttajilla on pääpaino. Opinnäytetyössäni kerrotaan myös maahanmuuttajien kotoutumisesta sekä monikulttuurisuudesta. Lisäksi kerrotaan varhaiskasvattajien keinoista ja valmiuksista tukea maahanmuuttajalasten kasvamista kaksikielisiksi ja kahden kulttuurin kansalaisiksi.

Kouvolan alueelta valitsin Utunmäen päiväkodin tutkimukseni kohteeksi, koska siellä on eniten maahanmuuttajalapsia päivähoidossa. Kouvolan kaupungin varhaiskasvatukselle ei ole tehty aiheesta vastaavanlaista tutkimusta, joten opinnäytetyölleni oli mielestäni tarvetta. Opinnäytetyöni tarkoituksena oli tuottaa tietoa Utunmäen päiväkodin varhaiskasvattajille sekä Kouvolan kaupungin varhaiskasvatukselle siitä, miten maahanmuuttajalapsen kotoutuvat päiväkotiin ja mitä haasteita se tuo mukanaan. Toivon, että opinnäytetyöni herättäisi Kouvolassa keskustelua maahanmuuttajalasten kotoutumisen onnistumisesta ja toimisi osaltaan toiminnan kehittäjänä.

Käytin opinnäytetyössäni kvalitatiivista eli laadullista tutkimusotetta. Keräsin aineiston haastatteleamalla Utunmäen päiväkodin viittä varhaiskasvattajaa. Teemahaastatteluiden avulla sain heidän äänen ja kokemukset kuuluviin. Tutkimusaineiston analyysissä käytin teemoittelua. Sen kautta pyrin nostamaan esille tutkimuskysymyksiin liittyviä aiheita, joista tein teorian ja tulosten pohjalta johtopäät-

töksiä. Haastateltavat työskentelevät eri lapsiryhmissä, joiden ikäjakauma on 1-6 vuotta. Maahanmuuttajalapsen lapset ovat integroitu päiväkodin lapsiryhmiin.

Opinnäytetyöni viitekehys muodostuu varhaiskasvatuksen, kotoutumisen ja monikulttuurisuuden vaikutuksesta maahanmuuttajalasten kasvuun ja kehitykseen. Kiinnostukseni maahanmuuttajalasten kotoutumiseen heräsi toisessa työharjoittelussa Nairobissa, jossa olin orpokodissa hoitamassa ja opettamassa kenialaisia lapsia. Vuoden 2011 vaihteessa olin yhteydessä Utunmäen päiväkodin johtajaan Pirkko Mustoseen, ja hän oli heti kiinnostunut opinnäytetyöstäni. Tutkimusluvan anoin Kouvolan kaupungin varhaiskasvatuspäälliköltä. Sosionomi (AMK) tutkinnon lisäksi suoritan lastentarhanopettajan kelpoisuuden ja sekin tuki aihevalintaani.

2 VARHAISKASVATUS

2.1 Tehtävät ja tavoitteet

Varhaiskasvatus määritellään kasvatukselliseksi vuorovaikutukseksi, jonka tavoitteena on edistää lasten tasapainoista kasvua, kehitystä ja oppimista. Näihin tavoitteisiin pyrkiminen edellyttää vanhempien ja kasvatuksen ammattilaisten kiinteää yhteistyötä. Varhaiskasvatusta tarjotaan päiväkodissa, perhepäivähoidossa sekä erilaisessa avoimessa toiminnassa. Varhaiskasvatuksen tehtävänä on olla suunnitelmallista ja tavoitteellista toimintaa, joka pyritään liittämään elinikäiseen oppimiseen ja elämisen taitoihin. Tarkoituksena on antaa alle kouluikäisille lapsille päivähoitoympäristö, joka tarjoaa hoitoa, kasvatusta, opetusta ja kannustusta, jotta lapset kehittyvät minäkuvaltaan myönteisiksi. (Järvinen, Laine & Hellman-Suominen 2009, 123–124.)

Keskeisenä voimavarana varhaiskasvatuksessa toimii ammattitaitoinen henkilöstö. Olennaista on, että kaikilla varhaiskasvattajilla on hyvä ammatillinen osaaminen ja tietous varhaiskasvatukseen liittyvistä asioista. Toiminnan suunnittelun ja toteuttamisen lähtökohtana lapsiryhmässä ovat ryhmän ja jokaisen lapsen yksilölliset tarpeet, ikä, vireys ja perheen kanssa yhdessä sovitut käytännöt. Varhaiskasvattajat oppivat havainnoimalla tuntemaan lapset ja lapsiryhmän saaden näin selville lasten henkilökohtaiset tarpeet ja toiveet. Varhaiskasvattajien työhön kuuluu erilaisuuden hyväksyminen. Varhaiskasvattajat tekevät jokaiselle lapselle henkilökohtaisen varhaiskasvatussuunnitelman, joka toimii varhaiskasvatustyön perustana. (Järvinen ym. 2009, 124–125; Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 11.)

Varhaiskasvatuksen toteutuminen edellyttää varhaiskasvattajilta hyvää kulttuurista ymmärrystä, jotta kaikkien lasten tarpeita ja vanhempien kasvatukselle asettamia tavoitteita voidaan käsitellä tasavertaisesti ja vastavuoroisesti vanhempien kanssa. Varhaiskasvatuksessa tutustutaan lasten omaan kulttuuriin, elämäntapoihin ja historiaan, jotta niitä osataan arvostaa ja ne näkyvät varhaiskasvatuksen arjessa. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 39–40.)

Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö on tehnyt selvityksen vuonna 2007 Maahanmuuttajatyön kehittämistä varhaiskasvatuksessa. Sen tavoitteena oli koota tietoa, kartoittaa nykytilannetta ja tehdä ehdotuksia varhaiskasvatuksen maahanmuuttajatyön kehittämiseksi. Raportissa kerrotaan maahanmuuttajalasten tilanteesta ja tarpeista varhaiskasvatuksessa, maahanmuuttajatyötä tekevien varhaiskasvattajien tarvittavasta osaamisesta ja koulutuksesta sekä varhaiskasvattajien osallistumisesta erilaisiin koulutuksiin. Raportissa esitellään visio vuodelle 2020. (Maahanmuuttajatyön kehittäminen varhaiskasvatuksessa 2007, 10.)

2.2 Varhaiskasvatuksen arvopohja

Suomalaisen varhaiskasvatuksen arvopohja rakentuu keskeisiin kansainvälisiin lapsen oikeuksia koskeviin sopimuksiin, kansallisiin säädöksiin ja muihin ohjaaviin asiakirjoihin. Tärkeänä asiakirjana toimii vuonna 1989 voimaan tullut Yhdistyneiden kansakuntien Lapsen oikeuksia koskeva yleissopimus. Lapsen oikeuksia koskevan yleissopimuksen arvoista tärkein on lapsen ihmisarvo. Tämän keskeisen periaatteen lisäksi yleissopimuksessa painotetaan syrjintäkieltoa ja vaaditaan lasten tasa-arvoista kohtelua, lasten etua, lasten oikeutta elämään ja tasapainoiseen kehitykseen sekä lasten mielipiteen huomioimista. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 12.)

Suomen perusoikeussäännöksistä sekä muista asiakirjoista voidaan määritellä lasten oikeuksia konkretisoivat varhaiskasvatuksen pääperiaatteet, joita ovat lasten oikeus turvallisiin ihmissuhteisiin, turvattuun kasvuun, kehitykseen ja oppimiseen, turvattuun ja terveelliseen ympäristöön, jossa voi leikkiä ja toimia monipuolisesti, tulla ymmärrettyksi ja kuulluksi oman ikänsä ja kehitystasonsa mukaisesti, saada tarvitsemaansa erityistukea sekä oikeus omaan kulttuuriin, äidinkieleen ja uskontoon. Näiden pääperiaatteiden mukaan on laadittu vuonna 2002 varhaiskasvatuksen valtakunnalliset linjaukset, jotka toimivat pohjana varhaiskasvatussuunnitelman perusteille. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet valmistui vuonna 2003, ja toinen tarkistettu painos

ilmestyi vuonna 2005. Se toimii varhaiskasvatuksen kehittämisen ja ohjauksen välineenä. Sen tavoitteena on edistää varhaiskasvatuksen yhdenvertaista toteutumista koko maassa. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 12.)

Varhaiskasvatuksen valtakunnallisissa linjauksissa (2002) korostetaan kulttuurista yhdenvertaisuutta: 1. Lapsilla on oikeus omaan äidinkieleensä, jonka oppimista varhaiskasvatus tukee. Varhaiskasvatuksen tehtävänä on myös edistää vieraskielisten lasten suomen tai ruotsin oppimista. 2. Lapsilla on oikeus omaan kulttuuriinsa. Lapsilla, jotka kuuluvat vähemmistökulttuuriin, tulee olla mahdollisuus kasvaa sekä omaan kulttuuriin että suomalaisen yhteiskunnan jäseneksi. 3. Lapsilla on oikeus turvattuun elinympäristöön, hoitoon, huolenpitoon, kasvuun ja oppimiseen riippumatta asuinpaikasta, sosiaalisesta ja kulttuurisesta tausta tai etnisestä alkuperästä. 4. Varhaiskasvatuksen suunnittelussa ja toteutuksessa tulee huolehtia etnisen sekä sukupuolten välisen tasa-arvon toteuttamisesta, huomioiden kumminkin tyttöjen ja poikien kehitykselliset erot. (Maahanmuuttajatyön kehittäminen varhaiskasvatuksessa 2007, 19–20.)

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa pidetään tärkeänä, että maahanmuuttajalasten varhaiskasvatuksessa keskeisellä sijalla on tiedottaminen ja keskusteleminen vanhempien kanssa suomalaisen varhaiskasvatuksen tavoitteista ja periaatteista. Huomiota tulee kiinnittää myös maahanmuuttajalasten kielen kehityksen tukemiseen. (Maahanmuuttajatyön kehittäminen varhaiskasvatuksessa 2007, 20.)

Valtakunnallinen varhaiskasvatussuunnitelma ohjaa kuntia oman varhaiskasvatussuunnitelman teossa. Kunta laatii oman varhaiskasvatussuunnitelman omiin käytäntöihinsä sopivaksi. Siinä tulisi olla muun muassa kuvaus varhaiskasvatuksen linjauksista ja strategioista, varhaiskasvatuksen toiminta-ajatus, arvot, päämäärät ja tavoitteet, varhaiskasvatussuunnitelman soveltaminen yksikön varhaiskasvatussuunnitelmaksi, erityisen tuen järjestäminen lapselle, eri kieli- ja kulttuuritaustaisten lasten varhaiskasvatuksen järjestäminen, varhaiskasvatuksesta perusopetukseen siirtymisen jatkumon rakentuminen, moniammatillinen- ja verkostoyhteistyö, kasvatuskumppanuuden ja vanhempien osallisuuden toteuttaminen, lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laatimisen ja seurannan periaatteet sekä varhaiskasvatuksen sisällöllinen arviointi ja kehittäminen. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 44–45.)

Kouvolassa on tekeillä uusittu kunnan oma varhaiskasvatussuunnitelma, joka valmistuu vuonna 2012. Tämän takia opinnäytetyössäni ei käsitellä kunnan omaa varhaiskasvatussuunnitelmaa. Kouvolan päiväkodeilla, mukaan lukien Utunmäen päiväkotia, on yksikkökohtaiset varhaiskasvatussuunnitelmat, jotka ovat tehty valtakunnallisten varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden pohjalta.

2.3 Lainsäädäntö

2.3.1 Yleiset varhaiskasvatukseen liittyvät lait

Suomalaisen varhaiskasvatuksen keskeisimpänä ohjausvälineenä toimii lainsäädäntö, jossa selvitetään toiminnan tavoitteet ja vaatimukset. Lainsäädännön tehtävänä on taata asiakkaiden ja varhaiskasvattajien oikeusturva sekä laadukas varhaiskasvatustoiminta. Keskeisiä varhaiskasvatusta ohjaavia lakeja ja asetuksia ovat laki lasten päivähoitosta, asetus lasten päivähoitosta, perusopetuslaki, perusopetusasetus, sosiaalihuoltolaki, laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista sekä laki sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista. (Järvinen ym. 2009, 88–89.)

Laki lasten päivähoitosta 1. luvun 2 a -pykälä määrittelee päivähoiton tavoitteeksi tukea päivähoitossa olevien lasten vanhempia tai muita huoltajia näiden kasvatustehtävässään ja yhdessä kotien kanssa edistää lasten persoonallisuuden tasapainoista kehitystä. Lasten iän ja yksilöllisten tarpeiden mukaisesti päivähoiton tulee huomioida yleinen kulttuuriperinne osana lasten fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista kehitystä sekä tukea lasten esteettistä, älyllistä, eettistä ja uskonnollista kasvatusta. Uskonnollisen kasvatuksen tukemisessa tulee kunnioittaa vanhempien tai huoltajan vakaumusta. (Laki lasten päivähoitosta 19.1.1973/36.)

Asetuksessa lasten päivähoitosta 1 a -pykälän mukaan määritellään, että kasvatustavoitteisiin kuuluu myös suomen- tai ruotsinkielisten, saamelaiden, romanien ja eri maahanmuuttajaryhmien lasten oman kielen ja kulttuurin tukeminen yhteistyössä kyseisen kulttuurin edustajan kanssa. (Asetus lasten päivähoitosta 16.3.1973/239.)

Laissa sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista 1. luvun 1. pykälässä kerrotaan, että lain tarkoituksena on edistää asiakaslähtöisyyttä ja asiakassuhteen luottamuksellisuutta. Tämä lain 2. luvun 4. pykälässä todetaan, että asiakkaan kuuluu

saada sosiaalihuollon toteuttajalta laadukasta sosiaalihuoltoa ja hyvää kohtelua ilman syrjintää. Asiakasta on kohdeltava niin, ettei hänen ihmisarvoaan loukata sekä hänen vakaumustaan ja yksityisyyttään kunnioitetaan. Sosiaalihuoltoa järjestettäessä on huomioitava asiakkaan toivomukset, mielipide, etu ja yksilölliset tarpeet sekä hänen äidinkielensä ja kulttuuritaustansa. (Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista 22.9.2000/812.)

2.3.2 Eri kieli- ja kulttuuritaustaisia koskevat lait ja asiakirjat

Maahanmuuttajalasten varhaiskasvatuksessa on edellä mainittujen lakien ja asetusten lisäksi huomioitava eri kieli- ja kulttuuritaustaista väestöä koskevat lait ja asiakirjat, joista keskeisiä ovat ulkomaalaislaki, laki kotoutumisen edistämisestä, laki maahanmuuttajien kotouttamisesta ja turvapaikanhakijoiden vastaanotosta, yhdenvertaisuuslaki sekä hallituksen maahanmuuttopoliittinen ohjelma. (Maahanmuuttajatyön kehittäminen varhaiskasvatuksessa 2007, 21.) Opinnäytetyössäni avataan lyhyesti näitä lakeja ja asiakirjoja.

Ulkomaalaislain 1. luvun 1. pykälässä määritellään lain tarkoitus, joka on toteuttaa ja edistää ulkomaalaisasioissa hyvää hallintoa ja oikeusturvaa. Lisäksi tämän lain tarkoituksena on edistää hallittua maahanmuuttoa ja kansainvälisen suojelun antamista ihmisoikeuksia ja perusoikeuksia kunnioittaen. Laissa huomioidaan myös Suomea velvoittavat kansainväliset sopimukset. (Ulkomaalaislaki 30.4.2004/301.)

Laissa kotoutumisen edistämisestä 1. luvun 1. pykälässä määritellään, että lain tavoitteena on tukea ja edistää kotoutumista sekä maahanmuuttajien mahdollisuutta toimia aktiivisesti suomalaisessa yhteiskunnassa. Lain tarkoituksena on edistää ihmisten välistä tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta sekä myönteistä vuorovaikutusta eri väestöryhmien kesken. Lain 1. luvun 2. pykälässä mainitaan, että tätä lakia sovelletaan henkilöön, jolla on voimassa oleva oleskelulupa Suomessa. Saman luvun 4. pykälässä kerrotaan, jos lakia sovelletaan alle 18-vuotiaaseen lapseen, niin on kiinnitettävä erityistä huomiota lapsen etuun ja hänen kehitykseensä. Lapsen etua arvioitaessa on otettava huomioon, mitä lastensuojelulaissa säädetään. 1. luvun 5. pykälässä kerrotaan myös viranomaisen velvollisuudesta järjestää maahanmuuttajille tulkki, jos ei ole yhteistä kieltä. Lain 2. luvun 11. pykälässä kerrotaan kotoutumissuunnitelmasta ja sen laatimisesta. (Laki kotoutumisen edistämisestä 30.12.2010/1386.)

Laki maahanmuuttajien kotouttamisesta ja turvapaikanhakijoiden vastaanotosta käsittelee aika paljon samoja asioita kuin laki kotoutumisen edistämisestä, mutta lain 1. luvun 1. pykälän mukaan laissa määritellään myös turvapaikanhakijoiden ja joukko-paon vuoksi tilapäistä suojelua tarvitsevien ihmisten toimeentulon ja huolenpidon järjestämisestä. Lain samassa luvussa 3. pykälässä kerrotaan, että turvapaikanhakijoiden vastaanoton alle kuuluvat turvapaikanhakijat siihen asti, kunnes heille on myönnetty oleskelulupa tai he ovat poistuneet maasta. Tämän lain tavoitteena on myös auttaa ihmiskaupan uhreja (Laki maahanmuuttajien kotouttamisesta ja turvapaikanhakijoiden vastaanotosta 9.4.1999/493.)

Yhdenvertaisuuslain 1. pykälässä määritellään, että lain tarkoituksena on turvata ja edistää yhdenvertaisuuden toteutumista sekä tehostaa syrjinnän kohteeksi joutuneen oikeussuojaa. Lain 4. pykälässä kerrotaan, että viranomaisten tulee tavoitteellisesti ja suunnitelmallisesti edistää toiminnassaan yhdenvertaisuutta, sekä vakiinnuttaa sellaiset hallinto- ja toimintatavat, joilla varmistetaan yhdenvertaisuuden toteutuminen. Etnisen yhdenvertaisuuden edistämiseksi viranomaisten tulee laatia yhdenvertaisuussuunnitelma siinä laajuudessa kuin kunkin viranomaisen toiminta vaatii. (Yhdenvertaisuuslaki 20.1.2004/21.)

Hallituksen maahanmuuttopoliittinen ohjelma pyrkii edistämään työperusteista maahanmuuttoa, vahvistaa kaikkien maahanmuuttajien, erityisesti naisten ja lasten tosiasiallisia mahdollisuuksia kotoutumiseen, osallistumiseen, perheeseen, oikeudenmukaiseen kohteluun ja syrjimättömyyteen. Ohjelmassa kiinnitetään huomiota lapsen edun toteutumiseen ja lasten ja nuorten koulutukseen ja kotoutumiseen. Tässä ohjelmassa on tarkoituksena edistää eri väestöryhmien välisiä suhteita, maahanmuuttajien osallisuutta ja oman kulttuurin säilymistä. (Hallituksen maahanmuuttopoliittinen ohjelma 2006, 2.)

Päivähoito toimii tärkeänä osana maahanmuuttajalasten kotoutumisessa. Muista kulttuureista tuleville vanhemmille lasten päivähoitoon vieminen voi olla vierasta. Ilman päivähoitoa lapset voivat helposti jäädä vaille suomen tai ruotsin kielen oppimismahdollisuuksia, sosiaalisia valmiuksia ja perusopetuksen edellyttämiä oppimisvalmiuksia. Jos maahanmuuttajavanhemmat päättävät hoitaa lapsia kotona, pitäisi päivähoiton sijaan järjestää lapsille muuta toimintaa, jotta kaikki lapset saisivat tasavertaiset lähtökohdat ja oppimisvalmiudet. Varhaiskasvatuksen ammattilaisten ja

maahanmuuttajaperheiden yhteistyön haasteena on usein yhteisen kielen puuttuminen. Tällaisessa tapauksessa käytetään tulkkia. (Maahanmuuttajatyön kehittäminen varhaiskasvatuksessa 2007, 23.)

3 VARHAISKASVATUS UTUNMÄEN PÄIVÄKODISSA

3.1 Päiväkodin kuvaus

Utunmäen päiväkotij sijaitsee Kouvolassa, Lehtomäen kaupungin osassa. Päiväkodissa toimii neljä lapsiryhmää, joissa on jokaisessa tietty määrä lapsia. Ryhmät ovat: 12 lapsen Peukaloiset (1 - 3-vuotiaat), 21 lapsen Menninkäiset (3 - 5-vuotiaat), 13 lapsen Tiitiäiset (3 - 5-vuotiaat) ja 20 lapsen esikouluryhmä (6-vuotiaat). Päiväkodin henkilökunta koostuu johtajasta, lastentarhanopettajista ja lastenhoitajista, lisäksi resurssityöntekijöinä on yksi päivähoitotyöntekijä ja puolikas lastentarhanopettaja sekä kaksi palkkatuella työllistettyä ja yksi työharjoittelija. Menninkäisissä ja Eskareissa työskentelee kummassakin kaksi lastentarhanopettajaa ja lastenhoitajaa, Peukaloisissa työskentelee yksi lastentarhanopettaja ja kaksi lastenhoitajaa sekä Tiitiäisissä on kaksi lastentarhanopettajaa, kaksi lastenhoitajaa ja erityisavustaja. Opiskelijoita on päiväkodissa vaihtelevasti. Muina työntekijöinä päiväkodissa työskentelee siistijä ja keittiöhenkilöstö. Päiväkodissa käy kerran viikossa varhaiskasvatuksen erityisopettaja.

Rakennus on rakennettu päiväkodiksi vuonna 1981. Päiväkodin lähellä on iso metsäalue, jota hyödynnetään monipuolisesti lasten kasvatuksessa ja viriketoiminnassa. Rakennus on yksikerroksinen, ja siellä on useita erillisiä tiloja ja huoneita, joita lapset voivat hyödyntää muun muassa pienryhmätuokioissa ja leikeissään. Tilat ovat valoisat ja toimivat. Mittasuhteet ovat lasten tarpeita vastaavia: pöydät, tuolit, wc-tilat ovat lapsille sopivan kokoisia. Aidattu piha-alue ei ole kovin suuri, mutta soveltuu hyvin erilaisiin leikkeihin. Pihalla on käytössä kiipeilytelineet, liukumäet ja keinut. Turvallisuuden kiinnitetään huomiota ja päiväkotiin on laadittu turvallisuussuunnitelma, johon kaikki työntekijät perehtyvät. Myös leikkivälineiden turvallisuudesta huolehditaan. Päiväkotij on avoinna kello 6.30–17.00. (Utunmäen päiväkodin kotisivut 2010.)

3.2 Arvot ja toimintaperiaatteet

Utunmäen päiväkodin arvoina toimivat lasten myönteinen kohtaaminen ja yksilölliset tarpeet, lasten fyysinen ja psyykkinen turvallisuus, kasvatuskumppanuus vanhempien

kanssa, erilaisuuden hyväksyminen ja toisten kunnioittaminen. Lisäksi päiväkotit painottaa lasten itsetunnon vahvistamista, lapsuuden arvostamista, luottamusta, oikean ja väärän pohtimista sekä kestäväan kehitykseen ohjaamista. Tavoitteena ovat hyvinvoivat ja tasapainoisesti kehittyvät lapset. Päiväkotit tarjoaa lapsille puitteet leikkiin, liikkumiseen, tutkimiseen sekä taiteelliseen kokemiseen. Varhaiskasvattajat huomioivat yksittäistä lasta päivittäin. (Utunmäen päiväkodin varhaiskasvatussuunnitelma 2007, 4, 7–8.)

Lapsen yksilöllisten tarpeiden huomioon ottaminen on sidoksissa siihen, miten lapsi viihtyy päiväkodissa. Lapsen huomioiminen yksilönä edellyttää varhaiskasvattajilta aikaa, ammattitaitoa ja työsuhteen jatkuvuutta. Varhaiskasvattajien työsuhteiden pitkäkestoisuus parantaa heidän mahdollisuutta oppia tuntemaan lapset hyvin, jolloin he voivat vastata paremmin lasten yksilöllisiin tarpeisiin. Vaihtuvien työntekijöiden ja runsaiden sijaisten aikana lasten palvelujen laatu heikkenee. Selväksi haasteeksi varhaiskasvattajat ovat kokeneet sen, miten vähän aikuisilla on aikaa jakaa tunteita vuorovaikutuksessa lasten kanssa. Kuitenkin lapsi oppii säätelemään, käsittelemään ja hallitsemaan tunteitaan ja niihin pohjautuvaa käyttäytymistä juuri aikuisen avulla. Tärkeää on, että varhaiskasvattajilla on aikaa, mahdollisuuksia ja halua ottaa vastaan niitä tunteita, joita lapsi kokee. Lapsen tunteiden havaitsemisen kautta aikuinen voi säädellä lapsen käyttäytymistä omien tunteidensa mukaan esimerkiksi rauhoittaa lasta. Arkipäivän tilanteissa varhaiskasvattajat auttavat lapsia sietämään pettymyksiä, hallitsemaan kiukun tunteita ja iloiten jakamaan onnistumisen kokemuksia. (Pekki & Tamminen 2002, 21–22.)

Haastateltavista kaikkien paitsi yhden työsuhte Utunmäen päiväkotiin oli kestänyt useita vuosia, mikä edesauttaa heidän mahdollisuuksia vastata lasten yksilöllisiin tarpeisiin. Haastateltavat kokivat kuitenkin ongelmaksi, että heillä ei ole tarpeeksi aikaa kuunnella lapsia ja selvittää heidän tunteitaan. Silti varhaiskasvattajat tukevat parhaansa mukaan lapsia heidän kehityksessään.

Utunmäen päiväkodissa lasten hoitaminen tapahtuu niin fyysisesti kuin psyykkisesti turvallisessa ympäristössä. Fyysisen turvallisuuden takaaminen edellyttää jatkuvaa huomion kiinnittämistä sekä sisä- että ulkotiloihin. Niiden täytyy soveltua lasten monipuolisiin leikkeihin eikä siellä saa olla rikkinäisiä tai vaarallisia välineitä tai leluja. Varhaiskasvattajat huomioivat turvallisuusnäkökohdat myös kuljettaessa päiväkodin

ulkopuolella. Silloin kun lapset menevät esimerkiksi retkelle, he kävelevät pyörätietä pitkin aikuisten valvonnassa sekä heillä on keltaiset turvaliivit päällä. Psykkisen turvallisuuden perusta on jokaisen ihmisen kunnioittaminen omana itsenään. Lapset kasvatetaan ottamaan toiset huomioon ja välittämään toisista. Ristiriitatilanteet pyritään ratkomaan keskustellen ja toista kunnioittaen. Turvallinen ilmapiiri on lapsille kehittävää, kannustavaa ja positiivista. (Utunmäen päiväkodin varhaiskasvatussuunnitelma 2007, 4.) Opinnäytetyöni tuloksista selvisi, että lasten väliseen syrjimiseen ja ristiriitatilanteisiin puututaan ja väärät oletukset oikaistaan puhumalla.

Kasvatuskumppanuus vanhempien kanssa toimii Utunmäen päiväkodin perusarvona. Tällä tarkoitetaan toimintaa, jossa yhdistetään vanhempien tietämys, toiveet ja arvot lapsestaan päiväkodin varhaiskasvattajien ammatilliseen osaamiseen. Kasvatuskumppanuus on vanhempien ja varhaiskasvattajien molemminpuolista sitoutumista toimimaan lapsen parhaaksi. Päävastuu lapsen kasvatuksesta ja hyvinvoinnista on aina vanhemmilla. Kasvatuskumppanuutta vanhempien kanssa toteutetaan vaihtamalla päivittäin kuulumisia, kasvatustilanteita toteutetaan vähintään kerran vuodessa ja vanhemmat osallistuvat päiväkodin yhteisiin tapahtumiin. (Utunmäen päiväkodin varhaiskasvatussuunnitelma 2007, 5, 7–8.)

Kestävän kehityksen tarkoituksena on, että lapset oppivat suhtautumaan luontoon ja rakennettuun ympäristöön sen kauneutta ja viihtyvyyttä arvostaen, hoitaen ja säästäen. Näitä arvoja lapsille opetetaan muun muassa metsäretkillä. Luonnon puhtautta kunnioitetaan ja tutustutaan eri kasveihin ja eläimiin. Utunmäen päiväkodissa opetetaan lapsille lajittelua, kierrätystä ja säästäväisyyttä, esimerkiksi ruuantähteet lajitellaan. (Utunmäen päiväkodin varhaiskasvatussuunnitelma 2007, 4.)

3.3 Maahanmuuttajalasten suomen kielen tukeminen

Suomi toisena kielenä -opetussuunnitelmassa kerrotaan, että se kuuluu kaikille maahanmuuttajalapsille, joiden äidinkieli on muu kuin suomi. Se toimii tärkeänä osana lasten kotoutumista. Maahanmuuttajalapsille tehdään henkilökohtainen suomi toisena kielenä -opetussuunnitelma, joka toimii osana lapsen henkilökohtaista varhaiskasvatussuunnitelmaa. Sen tehtävänä on taata tavoitteellinen, pitkäjänteinen ja selkeästi etenevä suomi toisena kielenä -opetus. Suunnitelma tehdään yhdessä vanhempien kanssa tai sen voi laatia lastentarhanopettaja yhdessä päiväkodin lapsiryhmän varhaiskasvattajien kanssa. Suomi toisena kielenä -opetussuunnitelma sisältää arvion lapsen

suomen kielen tasosta, tavoitteet suomen kielen oppimiseen sekä arvioinnin. Suunnitelmaa seurataan ja arvioidaan säännöllisesti vähintään kerran puolessa vuodessa ja sille pyritään asettamaan mahdollisimman realistiset tavoitteet. Arvioinnissa huomioidaan puheen ymmärtäminen sekä puheen tuottaminen. Pienryhmä- ja yksilöopetusta järjestetään resurssien mukaan. Alle 3-vuotiaille ei aseteta suomi toisena kielenä -tavoitteita vaan on katsottu, että suomenkielinen päiväkodin arki riittää. Pienillä lapsilla tärkeintä on turvallisen hoitosuhteen luominen ja äidinkielen tukeminen. (Suomi toisena kielenä -opetussuunnitelma 2009, 2–3, 6.)

Päiväkodissa suomen kielen opetuksen tavoitteena on, että maahanmuuttajalapsat saavat tasavertaiset mahdollisuudet toimia ryhmässä sekä yhdenvertaiset oppimismahdollisuudet. Tavoitteena on ikätasoisesti mahdollisimman toimiva suomen kielen taito. Päiväkodissa lapsilla on mahdollisuus oppia arjen perussanastoa ja harjoitella suomen kieltä luontevasti erilaisissa tilanteissa. Suomen kielitaidon karttuessa tavoitteena on, että lapsi ymmärtää ja käyttää kieltä aktiivisesti sekä harjoittelee kielen rakenteita. (Suomi toisena kielenä -opetussuunnitelma 2009, 3.)

Utunmäen päiväkodin jokaisessa lapsiryhmässä on eri kulttuuritaustaisia lapsia. Päiväkodissa on 66 lapselle paikka, joista maahanmuuttajalapsia on keskimäärin 20. Maahanmuuttajalasten varhaiskasvatus järjestetään tavallisessa lapsiryhmässä. Kouvolan kaupunki on laatinut vuonna 2009 suomi toisena kielenä -opetussuunnitelman, joka pohjautuu Helsingin ja Tampereen vastaaviin suunnitelmiin (Suomi toisena kielenä -opetussuunnitelma 2009, 2). Kouvolan kaupungin päiväkodeissa kiersi vielä vuonna 2010 varhaiskasvatuksen työntekijä, joka piti maahanmuuttajalapsille erillisiä suomi toisena kielenä -opetustuokioita. Tänä vuonna näitä opetustuokioita ei ole. Suomen kieltä opetetaan pääasiassa arjen tilanteiden yhteydessä. Maahanmuuttajalasten suomen kielen oppimisen tavoitteet ovat silti määritelty suomi toisena kielenä -tavoitteiden mukaisesti.

4 MAAHANMUUTTAJIEN KOTOUTUMINEN

4.1 Maahanmuuttajuus

Maahanmuuttajien Suomeen tuloon on monia syitä, osa ihmisistä tulee vapaaehtoisesti ja osa ei. Tätä varten on luotu eri termejä kuvaamaan eri ryhmiä. Maahanmuuttajakäsite kattaa siirtolaiset, pakolaiset, turvapaikanhakijat ja paluumuuttajat sekä esimer-

kiksi töiden, opiskelun tai avioliiton vuoksi Suomeen muuttaneet henkilöt. Maahanmuuttajaksi katsotaan maasta toiseen muuttava henkilö, joka elää väliaikaisesti tai pysyvästi maassa, jossa hän ei ole syntynyt, mutta hänellä on siellä sosiaalisia suhteita. (Paavola & Talib 2010, 30; Rätty 2002, 11.)

Siirtolaiseksi kutsutaan henkilöä, joka muuttaa vapaaehtoisesti synnyinmaansa ulkopuolelle luodakseen itselleen uuden elämän. Siirtolainen voi olla maahanmuuttaja tai maastamuuttaja. Siirtolainen jättää kotimaansa paremman tulevaisuuden ja toimeentulon toivossa. (Järvinen ym. 2009, 107; Paavola & Talib 2010, 32.)

Pakolainen on henkilö, jolla on perusteltu syy pelätä joutuvansa kotimaassaan vainotuksi rodun, uskonnon, kansallisuuden, tiettyyn yhteiskunnalliseen ryhmään kuulumisen tai poliittisen mielipiteen vuoksi. Pakolaisaseman saa henkilö, jolle jokin valtio myöntää turvapaikan tai jonka UNHCR (Yhdistyneiden kansakuntien pakolaisasiain päävaltuutettu) toteaa olevan pakolainen. Suomeen on tullut pakolaisia eri puolelta maailmaa muun muassa entisen Jugoslavian alueelta vuosina 1990–1999 sekä Somaliasta 1990 luvulta lähtien. (Maahanmuuttoviraston kotisivut 2011.)

Turvapaikanhakijat pyytävät suojaa ja oleskeluoikeutta vieraasta maasta. Henkilö saa pakolaisaseman, jos hänelle myönnetään turvapaikka. Turvapaikanhakija ei siis ole pakolainen. Turvapaikkamenettelyn yhteydessä selvitetään myös, voiko oleskeluluvan saada jollain muulla perusteella. Vuonna 2010 eniten turvapaikanhakijoita tuli aikaisempien vuosien tapaan Irakista, Somaliasta ja Bulgariasta. (Paavola & Talib 2010, 32; Maahanmuuttoviraston kotisivut 2011.)

Paluumuuttajaksi kutsutaan henkilöä, joka on ollut aiemmin suomalainen tai jolla on suomalaiset sukujuuret. Suomessa käsitettä käytetään entisiin tai nykyisiin Suomen kansalaisiin sekä entisen Neuvostoliiton alueelta peräisin oleviin henkilöihin, kuten inkerinsuomalaisiin, joilla on suomalainen syntyperä. Ulkomaan kansalaisella on suomalainen syntyperä, jos hän on aiemmin ollut Suomen kansalainen tai ainakin toinen hänen vanhemmistaan tai yksi hänen isovanhemmistaan on tai on ollut syntyperäinen suomalainen. (Nummela 2005, 8.)

Opinnäytetyössäni maahanmuuttajalapsilla tarkoitetaan lapsia, jotka ovat tulleet perheensä mukana Suomeen maahanmuuttajina edellä mainituista syistä. Opinnäytetyössäni paneudutaan nimenomaisesti Utunmäen päiväkodin maahanmuut-

tajalapsiin, jotka ovat lähtöisin Venäjältä, Virosta, Angolasta, Burundista, Somaliasta, Irakista, Turkista, Kiinasta, Albaniasta, Myanmarista ja Afganistanista.

4.2 Maahanmuutto Suomessa ja Kouvolassa

Suomessa asui vakinaisesti vuoden 2010 lopussa 167 954 maahanmuuttajaa, joista 0 - 4-vuotiaita lapsia oli 9382. Tilastokeskuksen tiedoista ei löydy päiväkotikäisten lasten määrää omana ryhmänään, vaan jaottelu on 0 - 4-vuotiaat, 5 - 9-vuotiaat ja niin edelleen. Vuonna 2010 Suomeen muutti 25 636 ulkomaiden kansalaista, joista 0 - 4-vuotiaiden määrä oli 2091. Luku ei sisällä Suomen kansalaisuuden saaneita henkilöitä eikä turvapaikanhakijoita, jotka odottavat turvapaikkapäätöstä. Vuonna 2010 Suomesta haki turvapaikkaa 4018 henkilöä. Suurin osa Suomessa pysyvästi asuvista maahanmuuttajista on muuttanut maahan perhesyistä tai työn vuoksi. Eniten ihmisiä Suomeen muutti Virosta, Venäjältä, Ruotsista, Somaliasta ja Kiinasta. (Suomen väestö 2010.)

Vuoden 2010 lopussa Kouvolan väkiluku oli 88 072, josta ulkomaiden kansalaisia oli 1863. Vuonna 2010 Kouvolaan muutti 301 ulkomaiden kansalaista, joista 0 - 4-vuotiaiden määrä oli 19. Eniten maahanmuuttajia Kouvolassa vuoden 2010 loppuun mennessä oli Venäjältä, Virosta, Kiinasta, Somaliasta ja Thaimaasta. Maahanmuuttajien määrä on 2000-luvulla kasvanut, mutta edelleenkin Kouvolassa määrä on alle valtakunnan tason. (Suomen väestö 2010.) Kouvolan kaupunki ottaa joustavasti vastaan kiintiöpakolaisia sekä oleskeluluvan saaneita turvapaikanhakijoita. Tulevina vuosina kaupunki vastaanottaa pakolaisia vuosittaisten määrärahojen puitteissa. Myös perheenyhdistämisprosessin kautta saapuvat saavat kuntapaikan. (Kouvolan maahanmuutto-ohjelma 2010–2016, 5.) Utunmäen päiväkodin johtaja Pirkko Mustonen kertoi, että Kouvolan alueen päivähoidon piirissä vuonna 2010 oli vähän alle 100 lasta joiden äidinkieli on muu kuin Suomi.

Ennusteiden mukaan maahanmuutto Suomeen tulee lisääntymään, samoin kuin se lisääntyy kaikkialla maailmassa muun muassa nopean väestökasvun takia. Ennusteiden mukaan Suomeen muuttaa seuraavan kahdenkymmenen vuoden aikana 300 000 - 400 000 maahanmuuttajaa. Vakinaisesti asuvien maahanmuuttajien lisäksi Suomen työmarkkinoille saapuu työvoimaa tilapäisiin tai lyhytaikaisiin työsuhteisiin. (Paavola & Talib 2010, 23.)

4.3 Kotoutumistoimet

Kotoutumisen tavoitteena on saada maahanmuuttajat osallistumaan työelämään sekä yhteiskunnan toimintaan samalla oma kieli ja kulttuuri säilyttäen. Tätä pidetään parhaana kotoutumismallina. Kotoutuminen on prosessi, jonka aikana maahanmuuttajat asettuvat ja tulevat sosiaalisesti, taloudellisesti ja poliittisesti tasavertaisiksi yhteiskunnan jäseniksi. Heillä ovat samat oikeudet ja velvollisuudet kuin kantaväestöllä esimerkiksi kunnan ja valtion palveluiden käyttöön. Kotoutumisella tarkoitetaan maahanmuuttajien yksilöllisen kehityksen huomioimista sekä viranomaisten järjestämiä kotoutumista edistäviä toimenpiteitä ja palveluita. Maahanmuuttajalapset esimerkiksi ohjataan suomalaisen varhaiskasvatuksen piiriin. (Järvinen ym. 2009, 106; Martikainen & Tiilikainen 2007, 19.)

Kotoutumisen tavoitteena on opettaa maahanmuuttajille yhteiskunnassa tarvittavat keskeiset tiedot ja taidot. Kotoutumista tukevien toimenpiteiden piiriin kuuluvat Suomeen muuttaneet henkilöt, joilla on voimassa oleva oleskelulupa Suomessa. Kotoutumissuunnitelmia tehdessä sovitaan yhdessä koko perheen osallistumisesta yhteiskuntaan ja sosiaalisiin verkostoihin. Tällä tavoin pyritään välttämään eri aikainen kotoutuminen. Kotoutuminen toimii kaksisuuntaisesti: maahanmuuttajien oman aktiivisuuden lisäksi suomalaiselta yhteiskunnalta tarvitaan sopeutumiskykyä kielellisen, kulttuurisen ja etnisen monimuotoisuuden lisääntyessä. Kotoutumisen suunnittelusta, ohjauksesta ja seurannasta vastaavat työvoima- ja elinkeinokeskus yhdessä työvoimatoimiston kanssa. (Kouvolan maahanmuutto-ohjelma 2010, 3,10.)

Kotoutumisen onnistumisen edellytyksenä on huomioida eri ryhmien erityistarpeet. Haasteena on luoda monikulttuurinen yhteiskunta, jossa ihmisiä ei kohdella samalla tavalla vaan eri tavoin heidän tarpeidensa mukaisesti. Tämä tarkoittaa vähemmistöjen erityistarpeiden huomioon ottamista sekä monipuolisia käytäntöjä samanlaisen kohtelun sijaan. (Paavola & Talib 2010, 29.)

Kouvolan maahanmuutto-ohjelmassa, joka sisältää kotoutumisohjelman, on mainittu vain lyhyesti varhaiskasvatuksen rooli lasten kotoutumisessa (Kouvolan maahanmuutto-ohjelma 2010–2016, 7). Kouvolan kaupungin Internet-sivuiltakaan ei löytynyt mitään pidempiaikaista suunnitelmaa maahanmuuttajalasten kotoutumisesta. Joillakin kaupungeilla on erikseen laadittu monikulttuurisen päivähoiton ohjelma, jolla pyri-

tään edistämään lasten kotoutumista, ja siinä huomioidaan monikulttuurisen päivähoiton erityispiirteitä.

4.4 Maahanmuuttajalasten äidinkieli pohjana kaksikielisyydelle

Maahanmuuttajalasten päivähoitossa yhteistyö perheiden kanssa korostuu. Päivähoiton aloitusvaiheessa tulkin käyttö on tärkeää, jotta tasavertainen kasvatuskumppanuus saadaan rakennettua. Lasten turvallisuuden tunnetta lisäävät vanhempien sekä varhaiskasvattajien välinen luottamus. Maahanmuuttajalasten tasapainoisen kasvun ja kehityksen kannalta on tärkeää, että lasten äidinkieltä ja kulttuuria arvostetaan. Perheitä rohkaistaan oman äidinkielen käyttöön, sillä oman äidinkielen oppiminen on pohja vieraan kielen oppimiselle. Tavoitteena on luoda pohja lasten kaksikielisyydelle. (Utunmäen päiväkodin varhaiskasvatussuunnitelma 2007, 16.)

Lapsille oma äidinkieli on tunteiden, identiteetin ja ajattelun kieli. Yllättävissä tilanteissa lapset puhuvat parhaiten äidinkielellään. Äidinkieli vahvistaa maahanmuuttajalasten omaa kulttuuri-identiteettiä, oman kulttuurin tuntemusta sekä suhteita omaan kieliyhteisöön ja etniseen kotimaahan. Toimivan äidinkielen perusta auttaa lapsia paremmin kotoutumaan uuteen yhteiskuntaan sekä kehittymään kaksikieliseksi. Uudessa kieliympäristössä äidinkielen säilyminen ei kuitenkaan ole itsestään selvyyttä. Se vaatii aktiivista harjoittelua, jotta kielellinen monimuotoisuus säilyy. Erilaisissa tutkimuksissa hyvän äidinkielen osaamisen on todettu edistävän toisen kielen oppimista. Äidinkielen opetus ja tukeminen edistävät ajattelun kehittymistä, oppimisvalmiuksia sekä parantaa koulumenestystä. Tämän takia lasten oman äidinkielen tukeminen on päivähoitossa tärkeää. Vanhempien merkitys on korvaamaton lasten äidinkielen kehittymiseen sekä kulttuurisen identiteetin muotoutumiseen. (Mäkelä 2007, 14–15.)

Äidinkielellä on myös tärkeä sosiaalinen ja kasvatuksellinen merkitys. Perhe tarvitsee keskinäiseen kommunikointiin yhteistä kieltä. Jos perheenjäsenet eivät ymmärrä toisiaan, niin vanhempien on vaikea toimia kasvattajina ja normien välittäjinä lapsilleen. (Mäkelä 2007, 14.) Vanhempien tulee käyttää johdonmukaisesti lastensa kanssa omaa äidinkieltään eikä esimerkiksi sekoittaa eri kieliä. On tärkeää, vaikka lapsi vastaisi suomeksi, niin vanhempi jaksaa kärsivällisesti puhua omaa äidinkieltään. Lapsi voi harjoitella äidinkieltään perheensä kanssa monissa arkisissa tilanteissa sekä vanhempien lukemat sadut ja lorut toimivat hyvänä äidinkielen oppimateriaalina.

Maahanmuuttajalapsi, joka ajattelee, että hänen oma kielensä on kaunis ja hyvä, on innokas oppimaan sitä. Näin ollen vanhempien lisäksi ympäristön asenteet kielen oppimiseen tulee olla myönteiset ja arvostavat. Jos lapsi häpeilee omaa äidinkieltään, niin hän ei opi sitä vaan pikemminkin taantuu äidinkielen taidossaan. Äidinkielen kehittymisen tavoitteena on tasapainoinen yksilö, jolla on hyvä itsetunto ja joka hyväksyy omat lähtökohtansa ja identiteetin. (Räty 2002, 155.)

Tuettaessa maahanmuuttajalapsia kaksikielisyyteen on muistettava, että lapsilla on mahdollisuus kuulla ja käyttää kumpaakin kieltä toisten lasten sekä aikuisten kanssa. Molempia kieliä tulee harjoitella luonnollisissa ja vaihtelevissa ympäristöissä. Lasten tulisi saada äidinkielen sekä valtakielen opetusta päiväkodissa. Huomiota tulee kiinnittää lasten yksilöllisiin edellytyksiin ja siihen että lasten sosiaalinen tilanne on suotuisa kielen oppimiseen. Nykyisin maahanmuuttajataustaisille henkilöille on suunnattu varhaiskasvatuksen koulutusta, jotta varhaiskasvatukseen saadaan enemmän ammattitaitoisia monikulttuurisia työntekijöitä. (Maahanmuuttajatyön kehittäminen varhaiskasvatuksessa 2007, 29; Räty 2002, 156.)

Varhaiskasvatukseen tulee edistää lasten äidinkielen lisäksi suomen tai ruotsin kielen oppimista, Kouvolan alueella opetetaan suomen kieltä. Maahanmuuttajalasten suomalaiseen yhteiskuntaan kotoutumisessa ja tasavertaiseksi kasvamisessa nähdään tärkeänä toisen kielen oppimisen suunnitelmallisuus varhaiskasvatuksessa. Arjen sanoittaminen on oleellista kielen kehityksen tukemisessa. Varhaiskasvattajien tulee tiedostaa arjen vuorovaikutustilanteiden merkitys lapsen kielen kehityksen kannalta. Suomen kielen sanojen tietoinen opettaminen lapsille päiväkodin arjen eri tilanteissa edistää lasten toisen kielen oppimista. Maahanmuuttajalasten suomen kielen oppimista ja harjoittelua voidaan tukea myös pienryhmien opetustuokioissa. Suomen kielen opetuksessa on tärkeä huomioida lasten eri aistien aktivoiminen. Varhaiskasvattajat tarvitsevat oman osaamisen vahvistamista kielen kehityksen vaiheiden ja periaatteiden tuntemisessa. Lisäksi tulisi hyödyntää erilaisia arviointimenetelmiä lasten kielen kehityksen seuraamisessa. (Maahanmuuttajatyön kehittäminen varhaiskasvatuksessa 2007, 29; Suomi toisena kielenä -opetussuunnitelma 2009, 3.)

5 MONIKULTTUURISUUS

5.1 Kulttuurien kohtaaminen

Monikulttuurisuudella viitataan yhteiskuntaan, jossa eri kulttuurien edustajat ja eri kulttuurit pyrkivät elämään tasa-arvoisessa asemassa keskenään. Eri kulttuurien edustajat ovat vuorovaikutuksessa keskenään muodostaen toimivan ja kaikkien yhteiskunnan jäsenten oikeuksia kunnioittavan kokonaisuuden. Tällä tarkoitetaan toisilta oppimista, mahdollista kulttuurien sekoittumista ja keskinäistä sulautumista. (Paavola & Talib 2010, 26; Rätty 2002, 47.)

Monikulttuurisuuskasvatus pitää sisällään pyrkimyksen kulttuuriseen jatkuvuuteen, etnisten ja kulttuuristen ryhmien oman kulttuuriperinnön ja kokemusten säilyttämisen ja vaalimisen, erilaisten oppimistyylien huomioimisen, laadukkaan ja kulttuurisesti sopivan kasvatuksen toteuttamisen ja kulttuurisen identiteetin tukemisen (Gay 1995, 159–160). Kiteytettynä tämä tarkoittaa, että varhaiskasvatuksessa etsitään erilaisia keinoja, joiden avulla lapsia autetaan tuomaan esille omaa kieltä ja kulttuuria. Se vahvistaa lasten itsetuntoa ja -luottamusta. (Järvinen ym. 2009, 106.)

Nykyisin monikulttuurisuus on arkipäivää. Suurin osa suomalaisista on ollut tekemisissä ihmisten kanssa, jotka puhuvat äidinkielenään jotain muuta kieltä kuin suomea ja heidän kasvopiiirteet ja ihonväri poikkeavat suomalaisesta. Heidät on helppo ajatella tulevan toisesta kulttuurista. Monikulttuurisuus on kumminkin kieltä ja ulkoisia eroavaisuuksia laajempi käsite. Jotta varhaiskasvattajat pystyisivät toimimaan monikulttuurisuuskasvattajina lasta ja hänen perhettään kunnioittaen, heidän tulisi lisätä tietämystään eri kulttuureista. Varhaiskasvattajien tulisi kehittää kykyään ymmärtää kulttuurista moninaisuutta. Kulttuurista tietämystä tarvitaan, jotta voidaan tukea lasten kokonaisvaltaista kasvua ja kehitystä. (Järvinen ym. 2009, 104.)

Arvot, perinteet ja säännöt muokkaavat jokaisen yhteisössä kasvavan persoonallisuutta. Paras keino oppia ymmärtämään jotakin kulttuuria, on tutustua kyseisen kulttuurin edustajaan. Eri kasvatusyhteisöillä on omat alakulttuurinsa ja niiden pedagogiset menetelmät ovat sidottuja kulttuuriin. Lasten kotona opitut käyttäytymis- ja toimintamallit eivät välttämättä toimi kodin ulkopuolella, joten maahanmuuttajalapsen joutuvat opettelemaan uuden kulttuurin joka vallitsee kodin ulkopuolella. Aloittaessaan päiväkodin maahanmuuttajalapsen ovat aluksi jo puuttuvan kielitaitonsakin

vuoksi täysin ummikkoja. Lapsen kotoutumismahdollisuudet ovat hyvät, mikäli hänellä on keinoja luoda tasapaino oman ja valtakulttuurin välille. Monikulttuuriselle varhaiskasvatukselle onkin haaste auttaa lapsia sopeutumaan päiväkodin, kodin sekä lapsen tuttavapiirin kulttuuriympäristöihin. Maahanmuuttajalasten oppiminen on menestyksellisempää, kun opetus on yhteydessä lasten omaan kulttuuriin. (Nummela 2005, 39.)

Päiväkodissa, jossa on samaa äidinkieltä puhuvia maahanmuuttajalapsia, on tärkeä antaa heidän puhua toisilleen omalla äidinkielellään, koska tämä osaltaan vahvistaa heidän kulttuuri-identiteettiään. Maahanmuuttajalapset voivat myös opettaa äidinkieltään muille lapsille ja aikuisille. Päiväkodin arjessa lasten yksilöllistä, kulttuurista ja sosiaalista kehitystä tuetaan suurimmaksi osaksi leikin, varsinkin roolileikin avulla. Nykyisin päiväkodeissa pitääkin olla esimerkiksi monenlaisia roolivaatteita ja etnisesti puettuja nukkeja. (Järvinen ym. 2009, 106.) Haastattelutuloksista ilmeni, että Utunmäen päiväkodissa venäläistaustaisten lasten osuus maahanmuuttajalapsista on suurin ja he puhuvat välillä leikeissään venäjää. Päiväkodin varhaiskasvattajat kannustavat lapsia käyttämään omaa äidinkieltään.

Heini Paavola ja Mirja-Tytti Talib käsittelevät teoksessaan Kulttuurinen moninaisuus päiväkodissa ja koulussa, monikulttuurisuuden laajuutta käsitteenä sekä erilaisia piirteitä, mitä haasteita ja mahdollisuuksia monikulttuurisuus tuo päiväkodille. Kirjoittajat painottavat lasten taustojen tuntemista, joka auttaa varhaiskasvattajia toimimaan maahanmuuttajia arvostaen ja kunnioittaen. Teoksessa pohditaan myös miten varhaiskasvattajat voisivat tukea lapsen positiivisen kulttuuri-identiteetin kehitystä. (Paavola & Talib 2010, 12–13.)

5.2 Kulttuuriset erot

Kulttuuri koostuu asioista, joita ihmiset ovat historiansa aikana oppineet tekemään, arvostamaan ja uskomaan. Ihminen ei synny tietyn kulttuurin jäseneksi vaan hänet kasvatetaan siihen. Kulttuuri määrittää ihmiselle tyypillisen maailmankatsomuksen, käsityksen oikeasta ja väärästä sekä ihmisen olemassaolon ja elämäntehtävän merkityksen. Kulttuuri toimii kehyksenä jonka kautta maailmaa katsellaan. Se auttaa hahmottamaan ympäristöä, esimerkiksi tunnistetaan eri ammattiryhmien edustajia pukeutumistyylistään, tiedetään missä saa kävellä ja miten kaupassa asioidaan. Kulttuurin kautta opitaan myös millainen ruoka on hyvää, millainen vaate sopiva tai

kaunis tai miten tervehditään kohteliaasti. Kulttuurinen viitekehys hallitsee käyttäytymistämme niin automaattisesti, ettei sitä edes itse huomaa. Saman kulttuuritaustan omaavat henkilöt eivät kuitenkaan ole vain yksi yhtenäinen ihmisjoukko. Yksilöillä on omat elämäkokemukset, jotka vaikuttavat heidän maailmankuvaansa. Yksilöt kokevat myös tiettyyn kulttuuriryhmään kuulumisen eri tavoin. (Räty 2002, 42–43.)

Kulttuurin voidaan ajatella muodostuvan näkyvästä ja näkymättömästä osasta. Näkyvä osa on helpointa määritellä kulttuuriksi. Siihen kuuluvat aineellinen kulttuuri, muun muassa ruoka ja vaatteet. Näkyvään osaan kuuluvat lisäksi kulttuuriset symbolit kuten sanat, eleet, kuvat sekä taide. Ihmisten käyttäytyminen ja toimintatavat tietyssä kulttuurissa ovat usein myös näkyviä ja odotettuja. Näiden syyt ovat sen sijaan tiedostamattomampia, sillä ne ovat sidoksissa arvoihin ja sääntöihin. Kulttuurin näkymättömän osan katsotaan muodostuvan uskomuksista, tiedoista ja arvoista, joiden avulla hahmotetaan havaintoja ja kokemuksia ja luodaan maailmankatsomusta. Kulttuurin näkymättömään osaan kuuluvat myös valtarakenteet, uskonnot, aikakäsitys tai tapa toimia muiden ihmisten seurassa. Usein kulttuurin näkymättömää osaa on hankala määritellä. (Tikka 2004, 11; Vartiainen-Ora 2007, 10–11.)

Kulttuuri on jatkuvasti muutoksessa vaikka se kuvastaakin perinteitä ja pysyvyyttä. Ihmisten on vain sopeuduttava muutokseen. Kulttuurien jatkuva muuntautuminen johtuu suurelta osin ihmisten välisestä kanssakäymisestä. Kanssakäynti rikastuttaa ja moninaistaa kulttuuria. (Räty 2002, 44.)

Maailmassa on vajaat 200 valtiota, mutta erilaisia kulttuureita on arvioitu olevan noin 10 000. Valtioiden monikulttuurisuus on siis hyvin yleistä. Suomestakin on 2000-luvulla tullut yhä monikulttuurisempi. Eri kulttuurien kohtaaminen vaatii ihmisiltä molemmin puolta sopeutumista. Eri kulttuureissa voi olla hyvinkin erilaisia tapoja esimerkiksi lasten kasvatustapojen tai arvojen. Muutospaineet kohdistuvat yleensä vähemmistökulttuurin edustajiin. Maahanmuuttajien kulttuuri poikkeaa aina enemmän tai vähemmän valtaväestön kulttuurista. Siksi olisi tärkeää, että maahanmuuttajilla olisi kontakteja valtaväestöön, jotta he oppisivat uudessa kulttuurissa tarvittavia tietoja ja taitoja. Näiden kontaktien muodostumiseen vaikuttavat ratkaisevasti valtaväestön asenteet maahanmuuttajia kohtaan sekä yhteiskunnan maahanmuuttopolitiikka. Maahanmuuttajille oman etnisen ryhmän tuki on tärkeä. Se suojaa maahanmuuttajia

osaltaan rasismien ja syrjinnän kokemuksilta ja antaa heille keinoja ja tukea vähemmistöaseman ja syrjintäkokemuksen hallinnassa. (Liebkind 2006, 171–172.)

Lapset sopeutuvat uuteen kulttuuriin eri tavoin kuin aikuiset. Tämä johtuu siitä että lapsi imee itseensä uusia vaikutteita ympäristöstään ilman sellaista kulttuurisuodatinta, joka on kehittynyt aikuiselle. Lapsella ei ole vielä yhtä vakiintunutta arvomaailmaa tai kulttuuria, johon verrata tai heijastaa omia kokemuksia ja erilaisia ajattelutapoja. Maahanmuuttajalapselle kehittyy niin sanottu kolmas kulttuuri. Lapsen ensimmäisen kulttuurin katsotaan määräytyvän vanhempien kulttuurin mukaan tai lapsen oman kansalaisuuden kautta. Toinen kulttuuri muodostuu lapsen uuden asuinmaan kulttuurista. Kolmas kulttuuri muodostuu ensimmäisen ja toisen kulttuurin välimaastoon. Se kehittyy tasapainottamaan lapsen kulttuurisia kokemuksia ja ymmärrystä. Kolmannen kulttuurin syntyminen vaatii muuton kulttuurista toiseen. (Tikka 2004, 14–15.)

Maahanmuuttajalapsille kehittyy yhtäläisiä ominaisuuksia, mutta silti jokainen lapsi kokee maahanmuuton omalla tavalla. Siirtyminen kulttuurista toiseen, transkulttuurinen kokemus, kuuluu maahanmuuttajalasten identiteettiin, eikä sitä ole syytä pyyhkiä pois. Kolmas kulttuuri, kuten muutkin kulttuurit opitaan. Se kehittyy lapselle, kun hän elää kahden kulttuurin välimaastossa. Maahanmuuttajaperheen muuttaessa uuteen maahan sukupolvelta toiselle periytyvä kulttuurin siirto katkeaa. Lapsi kasvaa vieraassa kulttuurissa, jota hänelle opettavat päiväkodin varhaiskasvattajat sekä ympäröivä valtaväestö. Tämä johtaa siihen, että lapsi omaksuu eri kulttuuri-identiteetin kuin vanhempansa. Muutto uuteen maahan vaikuttaa lapsen kulttuuri-identiteettiin merkittävästi. Kaikki lapset eivät kumminkaan omaksu kolmannen kulttuurin identiteettiä. Se riippuu ihmisen omista valinnoista ja siitä, millaisen identiteetin tasapainon hän saavuttaa myöhemmin elämässään. (Tikka 2004, 15–17.)

5.3 Kulttuuri-identiteetin kehittyminen

Identiteetti voidaan jakaa henkilökohtaiseen, sosiaaliseen ja kulttuuri-identiteettiin. Henkilökohtainen identiteetti syntyy lapselle, kun hän ymmärtää, että hänessä on jokin sellaista jonka vain hän itse tietää. Hänen ajatuksensa, toiveensa, unelmansa ja pelkonsa ovat hänen omiaan ja vain hänen itsensä tiedossa. (Keltikangas-Järvinen 1994, 98.) Sosiaalisella identiteetillä tarkoitetaan, että on osana jotain ryhmää. Ryhmässä yksilö hahmottaa itseään suhteessa toisiin ja hakee oman paikkansa ryhmän sisällä. Sosiaalinen luokittelu ja ryhmän jäsenyys määrittävät henkilön sosiaalista

identiteettiä, jolla on vaikutus hänen itsearvostukseensa ja itsetuntoonsa. (Paavola & Talib 2010, 63.) Kulttuuri-identiteetillä viitataan laajempaan järjestelmään. Sillä tarkoitetaan tunnetta, että kuuluu johonkin kulttuuriseen tai etniseen ryhmään. (Tikka 2004, 12–13.)

Identiteetti on minän kokonaisuus, jonka osia mielikuvat itsestä ja minäkäsitys ovat. Se on pysyvyyden ja varmuuden tunnetta siitä, kuka on ja keneksi on kasvamassa. (Keltikangas-Järvinen 1994, 112.) Minäkuva toimii yhtenä persoonallisuuden perusrakenteista. Se muodostuu ihmisen elämäkokemuksista, varsinkin lapsuudenkokemuksista. Jotta lapsi saavuttaisi tasapainoisen identiteetin, kasvattajien on arvostettava lapsen kokemuksia. Eheän persoonallisuuden omaava lapsi tuntee itsensä arvokkaaksi. Hänellä on myönteinen minäkuva ja hän pystyy ottamaan kasvun ja kehityksen vaatimia riskejä: tekee aloitteita, osoittaa omaa tahtoaan ja pystyy itsenäistymään. Lapsen minäkuvaa muovaavat eniten hänelle rakkaiden ja tärkeiden ihmisten mielipiteet ja reaktiot. Varhaiskasvattajien pyrkiminen avoimeen vuorovaikutukseen lapsen kanssa tukee tämän itsetuntoa. (Tikka 2004, 20.)

Hyväksytyksi tuleminen ja sen saaminen ovat tärkeitä jokaiselle. Jotta vähemmistölapset oppivat sisäistämään oman sekä muiden ihmisarvon ja arvokkuuden, heillä tulee olla hyväksytyksi tuleminen kokemuksia. Päiväkotien yksistä avaintehtävistä on tuottaa lapsille heidän elämään ja kasvamiseen liittyviä positiivisia kokemuksia. Varhaiskasvattajilla tulisi olla aikaa puhua lasten kanssa toiveista, peloista, unelmista ja mahdollisuuksista. (Paavola & Talib 2010, 65.) Opinnäytetyöni haastatteluiden perusteella varhaiskasvattajat kokevat monikulttuurisuuden osaksi päiväkodin arkea. He kannustavat lapsia ottamaan rohkeasti kontaktia aloittaviin maahanmuuttajalapsiin, jotta tulokkaat tuntisivat olonsa hyväksytyksi ja osaksi lapsiryhmää. Haastateltavat olivat tietoisia kannustavan ja iloisen ilmapiirin sekä palautteen antamisen merkityksestä lapsille.

Vähemmistöryhmän kokema valtaväestön syrjintä saa ryhmän vetäytymään ja eristäytymään kauemmaksi valtaväestöstä. Suojautuakseen syrjinnältä he saattavat valita separaation eli erillään olon, josta on esimerkkinä maassamme asuva romaniväestö. Vähemmistöjen näkyvä omien tapojen korostus voi ärsyttää valtaväestöä, mutta se on yksi keino ylläpitää yksilöllisen identiteetin ydintä. Mikäli irrallisuuden tunteet ovat voimakkaita, turvaudutaan perinteisiin, tuttuihin tapoihin ja ryhmäkontrolliin. Vä-

hemmistölapset joutuvat tekemään valintoja oman ryhmänsä ja valtakulttuurin välillä pyrkiessään muodostamaan positiivista sosiaalista identiteettiä. Mikäli kulttuurien välillä ei ole selvää erilaisuutta, lasten ei tarvitse valita jompaakumpaa kulttuuria osaksi kulttuuri-identiteettiään. Kykyä ja halua ylläpitää hyviä suhteita omaan ryhmään ja valtaväestöön kutsutaan integraatioksi. Vain integraation kautta on mahdollista saavuttaa monikulttuurinen identiteetti. (Paavola & Talib 2010, 65–66.)

Vaikka päiväkodin ja koulun tulee vahvistaa maahanmuuttajalasten alkuperäistä kulttuuri-identiteettiä, niiden tulisi myös ohjata lapsia kehittämään keinoja tarkastella oman ryhmänsä arvoja ja tapoja kriittisesti. Mitkä asiat ovat hyviä ja säilytettäviä, ja mitkä asiat ovat ajansaatossa muuttuneet? Ilman kriittistä pohdintaa eri vähemmistökulttuurissa kasvaminen tuottaa sen, että omaa maailmankuvaa pidetään ainoana oikeana. (Banks 2006, 75.)

Sirpa Lappalainen on tehnyt Helsingin yliopistolle väitöskirjan: Kansallisuus, etnisyys ja sukupuoli lasten välisissä suhteissa ja esiopetuksen käytännöissä. Tutkimuksessa perehdytään siihen, mitä kansallisuus ja etnisyys merkitsevät lasten elämässä. Lappalainen tutki lasten välisiä suhteita ja miten he muodostavat joukkonsa. Tässä erityinen mielenkiinto oli kohdistunut siihen, onko etnisellä taustalla vaikutusta asiaan. Hän tutki myös, miten lapset rakentavat suomalaisuuden osaksi omaa identiteettiään, mikä on lapsen suhtautuminen etnisyyteen ja miten sukupuolierot vaikuttavat näihin asioihin. (Lappalainen 2006.)

6 MONIKULTTUURISUUDEN HAASTEET

6.1 Monikulttuurisuuskasvatuksen osaaminen

Suomalaisen varhaiskasvatuksen yksikulttuurisesta perinteestä johtuen maahanmuuton mukanaan tuomat kasvatukselliset ja opetukselliset haasteet ovat aiheuttaneet hämmennystä varhaiskasvattajien keskuudessa. Monikulttuurisuuskasvatuksen sisältöjä ja sopivia käytäntöjä ollaan vasta etsimässä ja kehittämässä. Pääkaupunkiseudulla maahanmuuttajat ovat olleet tuttu näky jo reilusti yli kymmenen vuotta, mutta maahanmuuttajalapsia on vuosi vuodelta enemmän myös pienissä kunnissa. Niissä päiväkodeissa, joissa maahanmuuttajalapsia on vähän, varhaiskasvattajat ovat kenties jatkaneet työtään entiseen malliin. Mikäli kuitenkin maahanmuuttajalapsia on yllättäen saapunutkin runsaasti, varhaiskasvattajat ovat olleet epävarmoja omista

toimintatavoistaan. Jos varhaiskasvattajia ei ole koulutettu ja ohjattu etukäteen kulttuuriseen moninaisuuteen, alkutilanne on voinut olla hyvinkin vaikea varhaiskasvattajille sekä lapsille. (Paavola 2007, 46; Paavola & Talib 2010, 74.)

Varhaiskasvattajien monikulttuurisuusosaamisen vahvistaminen on tärkeää maahanmuuttajalasten kasvun ja kehityksen tukemiseksi. Monikulttuurisuus tuo haasteita niin varhaiskasvattajan omalle kasvulle ja toiminnalle kuin myös koko yhteisön muuttumiselle. Haasteena on sitoutua työskentelyyn erilaisten lasten parissa ja samalla tutkiskella uudelleen omaa arvomaailmaansa ja laajentaa maailmankatsomustaan. Varhaiskasvattajan arvomaailma ja maailmankatsomus välittyvät helposti toiminnan kautta lapsille ja vanhemmille. Varhaiskasvattajan ihmissuhdetaidot sekä kulttuurinen tuntemus korostuvat, silloin kun lapsen ja perheen kulttuurinen tausta on erilainen. (Maahanmuuttajatyön kehittäminen varhaiskasvatuksessa 2007, 28; Paavola & Talib 2010, 74.)

Ihmiset, kuten myös varhaiskasvattajat, kokevat vastustusta uusien vaatimusten edessä. Ammatillisuus on sidoksissa identiteettiin, jolloin työtilanteissa esiin tulevat haasteet ja ongelmat uhkaavat varhaiskasvattajan itsetuntoa. Varhaiskasvattajien työ vaatii jatkuvaa ja elinikäistä oppimista. Mikäli varhaiskasvattajasta tuntuu, että työtehtävät vaativat jatkuvasti uuden oppimista ja vaatimuksia on liikaa, tunteet muuttuvat ahdistukseksi ja hallitsemattoman riittämättömyyden kokemuksiksi. Tästä voi seurata muutosten torjunta itsesyytösten lisäksi. Varhaiskasvattajan monikulttuurisuusosaaminen antaa uudenlaisia vastauksia ja toimintamenetelmiä maahanmuuttajalasten kanssa työskenneltäessä. Sen avulla varhaiskasvattajat pystyvät myös ehkäisemään maahanmuuttajalasten syrjäytymistä. Lasten sopeutumisen ja oppimisen kannalta on tärkeää erilaisten kulttuurien molemminpuolinen kunnioitus ja arvostaminen. Lapselle erityisen merkityksellistä on varhaiskasvattajan positiivinen suhtautuminen lapsen edustamaa kulttuuria kohtaan. (Paavola & Talib 2010, 74–75.)

Monikulttuurinen päiväkotitoiminta on herkkä eri kulttuurien ja elämänmuotojen tuomille ristiriidoille ja väärinkäsityksille. Moraaliset kysymykset ja kulttuurien väliset ristiriidat ovat usein linkittyneet yhteen. Räjähdysherkkyuden vuoksi ne tarvitsevat kulttuurisesti oikeutettuja ja samalla oikeudenmukaisia ratkaisuja. Ristiriitatilanteissa varhaiskasvattajan ammatillisuus tulee esille, mutta myös hänen eettinen kantansa paljastuu. Epävarmuuden vuoksi hän saattaa turvautua ylimalkaisiin ja stereotyyppisiin

arviointeihin maahanmuuttajista. Jos varhaiskasvattajalla ei ole riittävä koulutusta tai kokemusta maahanmuuttajalasten varhaiskasvatuksesta, hän mitä todennäköisimmin turvautuu uskomuksiinsa. Tällöin vuorovaikutusta haittaa kulttuuristen koodien rajoittunut ymmärtäminen ja molemminpuoliset kommunikointivaikeudet. Varhaiskasvattajan oma epävarmuus ja minän suojaaminen saattavat muodostaa reaktion, jolloin tapaamistilanteista kehittyy tietynlaisia noidankehiä ja ennakkoluuloja ja stereotyyppiä vain voimistuvat. (Paavola & Talib 2010, 75–76.)

Varhaiskasvattajien monikulttuurisuusosaamista tulisi vahvistaa etenkin lasten oman äidinkielen tukemisessa, suomi toisena kielenä -opetuksen toteuttamisessa sekä oppimisen ja opettamisen periaatteissa. Osaamisen vahvistusta koetaan tarvittavan myös maahanmuuttajavanhempien kanssa tehtävään yhteistyöhön. Perushenkilöstön tueksi haluttaisiin monikulttuurisuuteen perehtyneitä varhaiskasvatuksen erityisopettajia konsultoimaan päiväkodin arjessa tehtävää monikulttuurisuuskasvatustyötä. Maahanmuuttajalasten ja -työntekijöiden kunnioittaminen kuuluu arjen keskusteluissa, muttei välttämättä toteudu varhaiskasvatuksen käytännöissä. Monikulttuurisessa varhaiskasvatuksessa puuttuvat monesti arkityötä tukevat rakenteet. Monikulttuurisuuskasvatus jätetään helposti muiden kuin ryhmän vakinaisten varhaiskasvattajien tehtäväksi. Maahanmuuttajalasten määrän lisääntyessä päiväkodeissa, korostuu jokaisen varhaiskasvattajan vastuu toimia monikulttuurisuuskasvattajana. (Maahanmuuttajatyön kehittäminen varhaiskasvatuksessa 2007, 28.)

Opinnäytetyöni haastateltavat olivat myös kokeneet monikulttuurisuuden haasteeksi etenkin alkuvaiheessa. Vuosien varrella tietyt työtavat ja -kokemus ovat lisääntyneet ja tuonut monikulttuurisuuskasvatukseen varmuutta ja enemmän käytännönkeinoja. Varhaiskasvattajat ovat joutuneet myös tarkastelemaan omia arvojaan ja ennakoasenteitaan. He ovat törmänneet työssään kulttuurien aiheuttamiin ristiriitaisiin tilanteisiin. Haastateltavat kertoivat, että lisäkoulutus monikulttuurisuudesta olisi tarpeellista sekä valmiit toimintamallit.

6.2 Maahanmuuttajalasten sopeutuminen päiväkotiin

Maahanmuuttajalasten aloittaessa päiväkodin, heidän sopeutumisensa ryhmään voi vaihdella huomattavasti. Lapsi voi reagoida hyvinkin voimakkaasti, kun hän joutuu uuteen ympäristöön. Lapsen kehitys saattaa väliaikaisesti taantua, jolloin hän eristäytyy toisista lapsista, käyttäytyy passiivisesti tai aggressiivisesti, ei puhu tai

kommunikoi toisten lasten tai varhaiskasvattajien kanssa tai saattaa itkeä kovasti. Tällaisissa tapauksissa on syytä keskustella vanhempien kanssa, jos ei muuten, niin tulkin välityksellä. (Nurmi 2005, 69.)

Päiväkodin aloittaville maahanmuuttajalapsille arjen rutiinit eivät ole entuudestaan tuttuja. Suomessa lasta eivät ympäröikään enää tutut ja turvalliset asiat ja esineet. Kie- len lisäksi tavat ja ruoka ovat myös vieraita. Aluksi lapsi ei ymmärrä, mitä hänen ympärillään tapahtuu ja mistä ihmiset keskustelevat. Suomalainen ruoka näyttää, tuoksuu ja maistuu lapsesta oudolta. Jotkut ovat nirsoja, toiset reagoivat erittäin voi- makkaasti, jopa oksentavat. Ruokakulttuurin muutoksesta lapsi saattaa saada psykosomaattisia oireita, jotka useimmiten liittyvät suurimmaksi osaksi uuden kult- tuurin vierauteen ja siitä aiheutuviin pelkoihin. Aika auttaa tässä. Vähitellen lapsi tutustuu uuteen päiväkotiin ja ympäristöön, saa ystäviä ja oppii syömään suomalaista ruokaa. Turvallisen varhaiskasvattajan kanssa lapsi sopeutuu yleensä nopeasti päivä- kodin arkeen. (Räty 2002, 166; Tikka 2004, 55–56.) Opinnäytetyöni tuloksista nousi myös esiin tämä asia, että maahanmuuttajalapset sopeutuvat melko nopeasti päiväko- din arkiryhtiin ja he pääsevät osaksi lapsiryhmää.

Varhaiskasvatuksen keskeisiä sisältöjä on leikki. Leikki on lapsille psyykkisen kehi- tyksen ja vuorovaikutustaitojen oppimisen kannalta olennaisen tärkeää. Leikin kautta lapset liittyvät ryhmän jäseniksi sekä luovat suhdettaan ympäristöön sekä toisiin ihmi- siin. Leikillä on vahva tunnemerkitys lapsille. Maahanmuuttajalapset eivät ole välttämättä tottunut leikkimään samoja leikkejä tai samanlaisilla leluilla kuin suoma- laiset lapset ja se saattaa herättää heissä ihmetystä, esimerkiksi erilaisten eläinten esittäminen roolileikeissä voi kummastuttaa. Leikin ulkopuolelle jäävät lapset, jäävät vaille erittäin merkityksellisiä ja tärkeitä kehittymisen ja oppimisen kokemuksia. Var- haiskasvattajien tuleekin havainnoida maahanmuuttajalasten käyttäytymistä, jotta lapsia voidaan tarpeen mukaan rohkaista ja opastaa leikeissään. (Kirves & Stoor- Grenner 2010a, 34; Räty 2002, 166.)

Uskonnollisen vakaumuksen kunnioittaminen on eräs lapsen ja perheen perusoikeuk- sista. Tästä syystä esimerkiksi kristinuskoon kuuluvat tavat ja perinteet ovat syytä tunnistaa päiväkodin arjessa. Mikäli lapset eivät kulttuurinsa takia voi osallistua joi- hinkin päiväkodin tuokioihin, niin vaihtoehtoisen tekemisen tulisi olla tasa-arvoista ohjelmaa. Korvaava tekeminen ei saa olla käytävässä odottelua, kun toiset ovat pyhä-

koulussa tai laulavat joululauluja. Maahanmuuttajalapsille tulee kertoa, että päiväkodissa toisinaan toimitaan eri tavoin kuin kotona ja selittää mistä se johtuu. Tärkeää on muistaa, ettei erilaisia normeja saa arvottaa, esimerkiksi vaikka kotona olisi tapana syödä sormin, lapsi voi päiväkodissa käyttää ruokailuvälineitä. Päiväkodin tehtävänä on saada maahanmuuttajalapset tuntemaan olonsa hyväksytyksi ja tasavertaiseksi muiden lasten kanssa. (Räty 2002, 167.)

Marja-Leena Nummela on tehnyt kasvatustieteen pro gradu -tutkielman aiheesta ”Ohjataan lapsia kädestä pitäen” Erikielisten ja -kulttuuritaustaisten maahanmuuttajalasten erityistarpeisiin vastaaminen päiväkotien isoissa lapsiryhmissä. Tutkimuksen mukaan erikielisillä ja -kulttuuritaustaisilla lapsilla esiintyy sellaisia erityistarpeita, joilla on vaikutusta lasten kehitykseen ja hyvinvointiin päiväkodissa. Suurin erityishaaste on maahanmuuttajalasten vähäinen tai heikko suomen kielen taito, joka merkittävästi vaikutti lasten oppimiseen, ystävyys-suhteisiin ja sosiaaliseen kompetenssiin. Nummelan tutkimuksen mukaan etenkin ohjeiden ymmärtäminen ja noudattaminen isossa lapsiryhmässä tuntuu vaikealta suomen kieltä puutteellisesti ymmärtävälle lapselle. Tutkimustulosten mukaan maahanmuuttajalapset kokevat sosiaalista syrjintää, etenkin piilosyrjintää tapahtuu yleensä silloin, kun aikuinen ei ole läsnä, kuten siirtymätilanteissa. (Nummela 2005, 4–5.) Opinnäytetyössäni tullaan samaan johtopäätökseen, että maahanmuuttajalasten erityistarpeet johtuvat pääosin puutteellisesta suomen kielen taidosta ja siitä johtuvista haasteista.

6.3 Kiusatuksi tulemisen vaara

Päiväkodissa lasten välille alkaa jo kehittyä hierarkkisia sosiaalisia rakenteita. Pienetkään lapset eivät pidä tovereitaan samanarvoisina ja pystyvät arvioimaan, kenestä he pitävät ja kenestä eivät pidä. Usein ryhmän lapset arvioivat toisiaan melko samansuuntaisesti, jolloin jokaiselle lapselle syntyy hänen sosiaalinen statuksensa. Suosittujen lasten seuraan hakeudutaan mielellään, osa lapsista on melko huomaamattomia ja toisia jopa syrjitään. Tällaisista sosiaalisista rakenteista muodostuu jo pienten lasten keskuudessa hierarkkinen arvojärjestelmä. (Kirves & Stoor-Grenner 2010a, 22.)

Kiusaamista esiintyy myös alle kouluikäisten keskuudessa. Maahanmuuttajalapset ovat alttiita joutumaan kiusauksen kohteeksi, koska he edustavat vähemmistöä. Kiusaamisessa on kyse epätasapainosta joka vallitsee uhrin ja kiusaajan välillä. Kiusaamistilanteessa uhrin on vaikea puolustautua häneen kohdistuvia negatiivisia te-

koja vastaan. Kiusaaja kokee olevansa vahvempi kuin uhri. Hän voi olla myös uhria verbaalisesti taitavampi tai hänellä voi olla enemmän kavereita kuin uhrilla. Kiusaaminen voidaan jakaa fyysiseen, psyykkiseen ja sanalliseen kiusaamiseen. Fyysisellä kiusaamisella tarkoitetaan fyysistä väkivaltaa, tavaroiden rikkomista tai piilottamista tai muuta vastaavaa. Psyykkisellä kiusaamisella tarkoitetaan, kun uhria kohdellaan kuin ilmaa, ei vastata kun hän puhuu tai poissuljetaan porukasta muilla keinoin. Sanalliseksi kiusaamiseksi lasketaan haukkuminen, juorujen levittäminen, hännääminen, nimittely ja pilkkaaminen. (Kirves & Stoor-Grenner 2010a, 4–6.)

Varhaiskasvattajat eivät osaa puuttua lasten väliseen kiusaamiseen ja syrjintään, elleivät he ymmärrä sen erityispiirteitä ja ilmenemismuotoja. Lapset turvautuvat kiusaamiseen omissa valtataisteluissa, mutta lapset tekevät sen omilla tavoillaan. Jos jo pieni lapsi tietää, että tietyt sanat ovat käyttökelpoisia riitelytilanteissa, niin hän käyttää niitä vain lasten keskinäisissä valtataisteluissa. Lapset oppivat jostain sen, millaiset erot voi halutessaan kääntää muita vastaan. (Rastas 2007, 127–128.)

Lasten väliset hyvät ja tasavertaiset suhteet edistävät lapsen kehitystä monipuolisesti. Ulkopuolisuus tai vähäinen myönteinen kanssakäyminen tovereiden kanssa ennustaa sopeutumisongelmia. Myös syrjään vetäytyminen tai yksinäisyys on riskitekijöitä. Ongelmien pitkittyessä toverisuhteissa, merkitsee se lapselle fyysistä, sosiaalista ja emotionaalista ulkopuolelle ajautumista ja näin ollen syrjäytymisriskiä sekä riskiä joutua kiusatuksi tai kiusaajaksi. (Kirves & Stoor-Grenner 2010a, 22.)

Kiusaamisen ehkäisy päiväkodissa liittyy varhaiskasvattajan omien asenteiden tarkistamiseen, omaan suhtautumiseen jokaiseen lapseen, lapsiryhmään ja työyhteisöön. Se liittyy myös ymmärrykseen siitä, että aikuinen voi itse vaikuttaa kiusaamisen olemassa oloon. Varhaiskasvattajan toiminta ja valinnat saattavat pitkittää kiusaamistilanteiden jatkumista tai mahdollistaa niiden syntymistä. Varhaiskasvattajan tehtävänä on ottaa vastuu kiusaamistilanteista, niihin puuttumisesta sekä ennaltaehkäisystä. Kiusaamisen ehkäisyä ja siihen puuttumista on hankala ohjeistaa ulkopuolelta, koska kiusaamistilanteet ovat yksilöllisiä. Tämän takia päiväkotiyksikön on itse ratkaistava, millaiset keinot sillä hetkellä lasten kanssa olisivat tehokkaita. Kiusaamisen ehkäisy tulisi olla osana arjen pedagogiikkaa, joka muuttuu ryhmän ja lasten tarpeiden mukaan. (Kirves & Stoor-Grenner 2010b, 10–11.)

7 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

7.1 Tutkimuksen tarkoitus

Opinnäytetyöni tavoitteena oli selvittää, mitkä tekijät vaikuttavat maahanmuuttajalasten kotoutumiseen Utunmäen päiväkotiiin. Tavoitteena oli myös selvittää, millaisia haasteita monikulttuurisuus tuo varhaiskasvattajien työhön. Lisäksi pyrin selvittämään, millaisia haasteita maahanmuuttajalapsset kohtaavat päiväkodissa. Koska en haastatellut itse lapsia, niin pyrin keräämään tietoa maahanmuuttajalasten näkökulmasta haastatteluiden ja lähdeaineiston kautta.

Minusta maahanmuuttajalasten kotoutumista päiväkotiiin oli tarpeellista selvittää. Maahanmuuttajalasten osuus tulee lisääntymään päivähoidossa ja sen myötä varhaiskasvattajien työkäytännöt muuttuvat (Paavola & Talib 2010, 23). Vastaavanlaista opinnäytetyötä ei ole Kouvolan kaupungin varhaiskasvatukselle tehty. Opinnäytetyöni tarkoituksena oli tuottaa tietoa Utunmäen päiväkodin varhaiskasvattajille sekä Kouvolan kaupungin varhaiskasvatukselle siitä, miten maahanmuuttajalapsset kotoutuvat päiväkotiiin ja mitä haasteita se tuo mukanaan.

7.2 Tutkimuskysymykset ja -kohde

Tutkimuksen pääkysymys on:

– Mitkä tekijät vaikuttavat maahanmuuttajalasten kotoutumiseen Utunmäen päiväkotiiin?

Pääkysymysten tarkentamiseen pyrin seuraavien alakysymysten kautta:

– Millaisia haasteita monikulttuurisuus tuo varhaiskasvattajien työhön?

– Millaisia haasteita maahanmuuttajalapsset kohtaavat päiväkodissa?

Tein tutkimuksen Utunmäen päiväkotiiin, koska siellä on eniten maahanmuuttajalapsia Kouvolan alueella ja he edustavat useaa eri kansalaisuutta. Olin ensin yhteydessä päiväkodin johtajaan Pirkko Mustoseen, joka kiinnostui aiheestani. Anoin keväällä 2011 Kouvolan kaupungin varhaiskasvatuspäällikkö Helena Kuusistolta tutkimusluvan. Lähetin tiivistelmän tutkimussuunnitelmani molemmille, josta selvisi, että halusin haastatella 4 - 6 päiväkodin varhaiskasvattajaa, joilla on erilaiset koulutustaustat ja jotka ovat tehneet useamman vuoden töitä maahanmuuttajalasten parissa. Haastatelta-

vat valikoituivat omasta tahdostaan päiväkodin henkilökunnasta. Sain haastatella kaiken ikäisten (1 - 6-vuotiaiden) maahanmuuttajalasten parissa työskenteleviä varhaiskasvattajia. He olivat lastentarhanopettajia sekä lastenhoitajia.

7.3 Tutkimusmenetelmä

Tutkimukseni on kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus, jonka lähtökohtana on todellisen elämän kuvaaminen. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa pyritään tutkimaan valittua kohdetta mahdollisimman kokonaisvaltaisesti. Pyrkimyksenä on ennemmin löytää tai paljastaa tosiasioita kuin vain todentaa jo olemassa olevia totuusväittämiä. Kvalitatiivista tutkimusta voidaan kuvata väripaletiksi, koska jokainen tutkija tekee oman tutkimuksensa keräämästään materiaalista ja sekoittaa värit omalla tavallaan. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa suositaan metodeja, joissa tutkittavien omat näkökulmat ja kokemukset pääsevät esille. Tällaisia metodeja ovat muun muassa teemahaastattelu, osallistava havainnointi ja ryhmähaastattelut. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 161, 164–165.)

Valitsin tutkimusmenetelmäksi teemahaastattelun, koska siinä ollaan suorassa kielellisessä vuorovaikutuksessa tutkittavien kanssa, ja tämä luo mahdollisuuden suunnata tiedonhankintaa itse tilanteessa. Haastattelussa on myös mahdollista saada esiin vastusten taustalla piileviä motiiveja. Lisäksi kehonkielen näkeminen auttaa ymmärtämään vastauksia. Teemahaastatteluaiheiden järjestystä on myös mahdollista muuttaa. Haastattelussa halutaan nostaa esille, että ihminen on tutkimustilanteessa subjektina. Hänelle annetaan mahdollisuus tuoda julki itseään koskevia asioita mahdollisimman vapaasti. Haastattelu mahdollistaa myös saatujen tietojen syventämisen tai selventämisen. Voidaan esimerkiksi pyytää perusteluja sekä tarpeen tullen esittää muitakin täydentäviä kysymyksiä. (Hirsjärvi & Hurme 2010, 34–35.)

Teemahaastattelu on puolistrukturoitu haastattelu, joka tarkoittaa, että se on lomakehaastattelun ja strukturoimattoman haastattelun välimuoto. Teemahaastattelu on menetelmänä puolistrukturoitu siksi, että haastattelun aihepiirit eli teema-alueet ovat kaikille samat. Siitä puuttuu strukturoidulle lomakehaastattelulle luonteenomainen kysymysten tarkka muoto ja järjestys, mutta se ei ole myöskään täysin vapaa syvähaastattelu. Haastattelu kohdennetaan tiettyihin teemoihin, joista keskustellaan. Teemahaastattelu lähtee oletuksesta, että kaikkia ihmisen kokemuksia, ajatuksia, uskomuksia ja tunteita voidaan tulkita tällä menetelmällä. Teemahaastattelun ydin on,

että yksityiskohtaisten kysymysten sijaan haastattelu etenee tiettyjen teemojen varassa. Tämä vapauttaa pääasiassa haastattelun tutkijan näkökulmasta ja tuo tutkittavien äänen kuuluviin. Teemahaastattelussa huomion keskipisteenä ovat ihmisten tulkinnat asioista ja heidän asioille antamat merkitykset. (Hirsjärvi & Hurme 2010, 47–48.)

Tein teemahaastattelurungon teorian pohjalta. Käytin apunani aiempia vastaavanlaisia tutkimuksia. Haastateltaville annoin etukäteen vain teemat ja arvioidun aikataulun, jotta haastateltavat pystyivät vähän valmistautumaan haastattelutilanteeseen. Tällä pyrin siihen, että halusin nimenomaan saada yksilön äänen kuuluviin. Itse haastattelutilanteessa annoin ennen haastattelun aloitusta haastateltavan lukea teemojen kysymykset läpi ja antaa hänelle mahdollisuuden kysyä, jos ei ymmärtänyt jotakin kysymystä. Samoin hän pystyi seuraamaan haastattelun kulkua koko ajan omasta kysymyspaperistaan. Tutkimukseeni en laittanut suoria lainauksia haastateltavien puheesta, ettei heidän henkilöllisyytensä paljastu.

7.4 Aineiston hankinta ja analysointi

Tutkimuksen haastattelut tehtiin kesä-heinäkuun 2011 aikana. Haastattelut tehtiin haastateltavien toivomana aikana. Neljä haastattelusta pidettiin Utunmäen päiväkodissa. Haastatteluita varten meille oli varattu erillinen huone, jossa olin vain minä sekä haastateltava. Välillä ulkopuolelta kuului lasten tai siivouksen ääniä, mutta se ei haitannut haastattelun kulkua. Haastateltavat pysyivät hyvin ammatillisessa roolissaan ja tarkensivat vastauksia usein erilaisin esimerkein. Yhden haastattelun tein haastateltavan kotona, koska hän oli kesälomalla. Tällöin huomasin ympäristön vaikutuksen haastattelun kulkuun. Kyseinen haastattelutilanne oli rennompaa. Haastattelut kestivät noin 45 minuuttia. Nauhoitin haastattelut sanelukoneelle.

Haastateltavien määrä riippuu tutkimuksen tarkoituksesta (Hirsjärvi & Hurme 2010, 58). Koska käytin Utunmäen päiväkotia esimerkkinä maahanmuuttajalasten kotoutumisesta päiväkotiin, niin viisi haastateltavaa riitti mainiosti suhteessa varhaiskasvatushenkilöstön määrään. Päiväkodissa työskentelee noin 20 varhaiskasvatuksen työntekijää ja haastateltavat valikoituivat eri lapsiryhmistä.

Aineiston sanelukoneelle nauhoittamisen jälkeen litteroin sen. Tein litteroinnin valikoidusti. Tämä tarkoittaa, että selvensin aineistoa, niin että suuresta aineistosta jätin pois asiaan kuulumattomia osia muun muassa toistoja ja ei-olennaisia seikkoja (Hirs-

järvi & Hurme 2010, 137). Kirjoitin haastateltavien vastaukset teema-alueiden kysymysten alle. Teema-alueita oli neljä: maahanmuuttajalasten päiväkodin aloituksen tukeminen, päiväkotiin kotoutuminen ja arjen sujuvuus, kieli ja kulttuuri ja monikulttuurisen päiväkodin hyvät ja haasteelliset puolet. Käytin eri henkilöiden vastauksissa eri värejä, jotteivät vastaukset sekaannu keskenään. Kuuntelin nauhoitukset moneen kertaan varmistaakseni, ettei minulta jäänyt huomaamatta mikään asia. Haastattelun tuloksia käsittelin teema-alueiden mukaan. Haastatteluista tekemäni tulkinnat esittelin johtopäätöksissä opinnäytetyöni tutkimuskysymysten mukaan.

7.5 Luotettavuus

Kvalitatiivisessa tutkimuksessa luotettavuutta (reliaabelius) ja pätevyyttä (validius) ei voida mitata samalla tavalla kuin kvantitatiivisessa tutkimuksessa, koska kaikki ihmistä ja kulttuuria koskevat kuvaukset ovat ainutlaatuisia. Luotettavuuden mittaamisen ydinasioita kvalitatiivisessa tutkimuksessa ovat henkilöiden, paikkojen ja tapahtumien tarkalla kuvauksella. Luotettavuutta lisää myös tutkijan tarkka selostus tutkimuksen eri vaiheiden toteutumisesta. Haastattelututkimuksessa kuvataan esimerkiksi olosuhteita ja paikkoja, joissa aineistot kerättiin, haastatteluihin käytetty aika sekä mahdolliset häiriötekijät ja virhetulkinnat. Tulosten tulkinnan luotettavuutta lisää se, että tutkija kertoo millä perusteella hän esittää tulkintoja. (Hirsjärvi ym. 2009, 232–233.)

Tutkimukseni luotettavuutta kuvaa, että esitetasin teemahaastattelukysymykset tutulla lastentarhanopettajalla, joka työskentelee eräässä toisessa Kouvolan kaupungin päiväkodissa. Hän ei siis osallistunut varsinaiseen haastatteluun. Haastattellessani testihenkilöä huomasin, että joitain kysymyksiä piti selventää ja jotkin kysymykset pystyin yhdistämään.

Luotettavuutta mielestäni lisää, että haastateltavilla on pitkä työkokemus maahanmuuttajalapsista päiväkodissa. Varsinaisessa haastattelutilanteessa haastateltavissa ei ollut havaittavissa kiireen tuntua. Olin ilmoittanut, että haastatteluun menee aikaa noin tunti. Aluksi kävimme läpi kysymykset, jotta ne tulivat oikein ymmärretyksi. Pariin otteeseen haastateltavat kysyivätkin, mitä kysymykselläni tarkoitin, jolloin selvensin kysymystä. Pyrin tekemään haastattelukysymykset niin, etteivät ne ohjaile vastauksia mihinkään tiettyyn suuntaan. Tämäkin lisää luotettavuutta ja tuo haastateltavan oman äänen kuuluviin. Haastattelun etuna oli, että haastattelutilanne oli sellainen, että tar-

kentavia kysymyksiä voitiin esittää molemmin puolin. Näin ollen molemmat osapuolet ymmärsivät kysymykset sekä vastaukset.

Haastattelujen jälkeen nopeasti aloitettu litterointi tukee myös tutkimukseni luotettavuutta, koska silloin haastattelutilanne ja sen tunnelmat olivat minulla vielä tuoreessa muistissa. Varhaiskasvattajien teemahaastattelu toimi hyvin menetelmänä tutkimuskysymyksen selvittämiseen. Pystyin tekemään lisäkysymyksiä sekä lisäksi pyysin haastateltavia kertomaan vapaasti asioita, jotka olivat heidän mielestään tärkeitä. Päiväkoti ja maahanmuuttajat ovat minulle jokseenkin entuudestaan tuttuja aihealueita.

Opinnäytetyössä selvitetään varhaiskasvattajien ammatillista näkemystä siitä, mitkä tekijät vaikuttavat maahanmuuttajalasten kotoutumiseen Utunmäen päiväkotiin. Silti on vaikea arvioida, vastaako tämä tutkimus ympäristön todellisuutta, koska vastauksiin vaikuttavat haastateltavan omat arvot ja eettiset näkemykset. Haastateltavat edustavat omaa kotikenttäänsä ja ovat pääasiassa vastuussa päiväkodin toimintatavoista.

Tutkimuksessa näkyy myös pelkästään kohteen toinen puoli, varhaiskasvattajien näkemykset. Maahanmuuttajalasten näkökulma on toinen puoli, jonka puuttuminen tästä tutkimuksesta on selvä puute, koska lapset eivät itse päässeet vastaamaan heitä koskeviin kysymyksiin. Tarkoitukseni oli ensin haastatella maahanmuuttajalapsia, mutta Utunmäen päiväkodista tuli toive, että haastattelin henkilökuntaa, koska maahanmuuttajalapset eivät välttämättä osaa suomen kieltä, lasten päiväkodissa oloaikaa ei voi ennalta tietää sekä oikean tutkimusmenetelmän löytäminen voisi olla vaikeaa. Suurimmalla osalla päiväkodin varhaiskasvattajista on pitkäaikainen työkokemus monikulttuurisuuskasvatuksesta, joten mielestäni heitä haastatteleamalla sain parhaiten selville maahanmuuttajalasten kotoutumiseen vaikuttavat tekijät.

8 TULOKSET

8.1 Haastateltavien taustatiedot

Haastatteluun osallistui viisi Utunmäen päiväkodin varhaiskasvattajaa. Haastateltavista neljä oli työskennellyt Utunmäen päiväkodissa useita vuosia ja yhdellä oli työkokemusta siellä työskentelystä noin vuoden ajalta. Työkokemusta oli kertynyt Utunmäen päiväkodin lisäksi myös muista päiväkodeista. Kaikilla paitsi yhdellä haas-

tateltavista oli yli 15 vuoden työkokemus maahanmuuttajalasten parissa työskentelystä, yhdellä varhaiskasvattajalla oli maahanmuuttajalapsista kolmen vuoden työkokemus.

Haastateltavat eivät yhtä lukuun ottamatta olleet saaneet erillistä koulutusta liittyen maahanmuuttajalapsiin. Tieto ja kokemus maahanmuuttajalapsista olivat kertyneet pääasiassa työkokemuksen kautta. Haastateltavat olivat osallistuneet erilaisiin muuttaman tunnin infoihin, jotka käsittelivät erilaisia kulttuureita muun muassa romani ja venäläistä kulttuuria. Vain yksi oli saanut paljon ja monipuolista koulutusta maahanmuuttajalasten parissa työskentelystä. Kaksi kertoi käyneensä tutustumassa pääkaupunkiseudun päiväkotiin, jossa oli ollut paljon maahanmuuttajalapsia.

8.2 Päiväkodin aloituksen tukeminen

Haastateltavat kokivat yhtä lukuun ottamatta, ettei heillä ollut työaikana juurikaan mahdollisuutta tutustua ennakkoon aloittavan maahanmuuttajalapsen kulttuuriin. Lastentarhanopettajille on varattu suunnittelu-aikaa kaksi tuntia viikossa. He voivat valita, miten käyttävät tämän ajan parhaiten hyödyksi. Lastentarhanopettajat kertoivat, että he tutustuvat tarvittaessa lyhyesti suunnittelu-aikana aloittavan maahanmuuttajalapsen kulttuuriin ja esimerkiksi uskontoon. Suunnittelu-aika menee pääasiassa koko ryhmän toiminnan suunnitteluun. Haastateltavista kaksi mainitsi käyttävänsä joskus aikaa eri kulttuureihin tutustumiseen, sillä välin kun lapset nukkuvat päiväunia ja heillä on kirjallista materiaalia mukanaan. Yksi haastateltavista koki, että hänellä on työaikana mahdollisuus tutustua ennakkoon aloittavan maahanmuuttajalapsen tulomaan kulttuuriin, mutta lapsen taustaan ja historiaan ei voi tutustua ennakkoon. Kaikki haastateltavat pitivät kulttuuriin ennakkoon tutustumista tärkeämpänä asiana; kun maahanmuuttajaperhe tulee tutustumaan päiväkotiin, niin silloin kysytään kulttuuriin ja taustaan liittyviä asioita.

Haastateltavat kertoivat, että maahanmuuttajaperheiden, joiden kanssa ei ole yhteistä kieltä, päiväkodin aloituskeskustelut käydään tulkin välityksellä. Siinä samalla kerrotaan, mitä vaatteita ja varusteita pitää tuoda päiväkotiin. Aloituskeskusteluun voidaan viedä esimerkiksi vaippoja, kurahousut ja -saappaat. Perhe tulee, jos mahdollista, ennen lapsen ensimmäistä päiväkotipäivää tutustumiskäynnille, jolloin lapsi voi yhdessä vanhempien kanssa seuraila päiväkodin arkea. Tutustumisia järjestetään tarpeen mu-

kaan ja niissä kuunnellaan paljon perhettä. Tulkin saa tarvittaessa muihinkin tapaami-
siin ja palavereihin, mutta hänet pitää varata hyvissä ajoin.

Kaikkien haastateltavien mielestä kotoutumisen kannalta olisi tärkeää, että maahan-
muuttajalapsen tutustutetaan päiväkodin arkeen, rytmiin sekä muihin lapsiin
mahdollisimman nopeasti. Alussa on tärkeää antaa lapselle enemmän henkilökohtaista
tukea, ohjausta ja huolenpitoa. Jos ei ole yhteistä kieltä, niin apuna käytetään paljon
kuvia. Lapsen sopeutumisen kannalta päiväkotiin on tärkeää, että hän saa itsensä ym-
märretyksi, oppii luottamaan aikuisiin sekä rohkenee leikkiä toisten lasten kanssa.
Varhaiskasvattajat ovat isossa roolissa, jotta he saavat kannustettua lapsen leikkimään
muiden kanssa ja toiset huolivat tulokkaan leikkeihinsä.

Yksi haastateltavista kertoi, että lapset voivat olla aluksi hyvin kilttejä ja hiljaisia. Sit-
ten kun he vihdoinkin osoittavat mieltään ja näyttävät omia tunteitaan, niin se on
merkittävä askel. Eräs haastateltava kertoi, että aluksi olisi hyvä, jos jollain aikuisella
olisi mahdollisuus olla maahanmuuttajalapsen kanssa melkein koko ajan. Tämä toisi
lapselle turvallisuutta ja hänelle voisi näyttää arjen askareet kädestä pitäen, esimerkik-
si miten käydään vessassa ja ruokaillaan. Jos lapsi ei osaa ollenkaan suomen kieltä,
olisi tärkeää, että edes yksi aikuinen osaisi lapsen äidinkieltä. Tilanne on hankala, jos
kukaan ei puhu samaa kieltä. Maahanmuuttajalasten päiväkotiin kotoutumisen ajaksi
ryhmään ei ole mahdollista saada ylimääräistä varhaiskasvattajaa vaan aloittava lapsi
kotoutetaan päiväkotiin muiden lasten ja töiden ohessa.

Haastateltavista kaksi kertoi, että ennen kun maahanmuuttajalapsi tulee ryhmään, niin
muille lapsille kerrotaan, kuka on tulossa. Saatetaan katsoa myös kartasta, mistä maas-
ta lapsi on lähtöisin. Kaikki haastateltavat sanoivat kertaavansa nämä asiat, kun
maahanmuuttajalapsi aloittaa päiväkodissa. Jos hänellä ei ole muiden kanssa samaa
kieltä, niin siitä mainitaan sekä rohkaistaan muita ottamaan tulokas omiin leikkeihin-
sä. Jos muilla lapsilla on kysymyksiä aloittavasta lapsesta, niin niihin vastataan
parhaalla mahdollisella tavalla. Eräs haastateltava mainitsi, että lapset tulevat todella
hyvin toimeen keskenään ja he löytävät aikuisia paremmin erilaisia kommunikointi-
keinoja. Maahanmuuttajalapsen ovat kuuluneet jo pitkään Utunmäen päiväkodin
arkeen. Kaikki haastateltavat mainitsivat, ettei aloittavasta lapsesta tarvitse paljon ker-
toa muille lapsille, koska he eivät sitä juuri ihmettele.

8.3 Päiväkotiin kotoutuminen

8.3.1 Sopeutuminen päiväkodin arkeen

Kaikkien haastateltavien mielestä maahanmuuttajalapsen kotoutuminen päiväkodin arkeen yksilöllisesti, mutta yllättävän nopeasti. Haastateltavat mainitsivat, että suomen kielen taito vaikuttaa kaikkein eniten lasten sopeutumiseen päiväkotiin. Haastateltavista kaksi mainitsi kielen lisäksi sopeutumista edistäväksi tekijäksi sen, kuinka kauan lapsi on ollut Suomessa. Haastateltavista yksi kertoi, että arjen sujuvuuteen vaikuttaa se, mistä kulttuurista lapsi on lähtöisin. Eroa on, että onko esimerkiksi Venäjältä vai Somaliasta. Eräs haastateltava koki, että ennen maahanmuuttajalapsen sopeutuminen päiväkodin arkeen. Haastateltavista yksi mainitsi, että kantaväestön lapsi saattaa sopeutua jopa huonommin. Aluksi kaikki lapset suhtautuvat ihmetellen ja varautuneesti kaikkeen uuteen ja seurailevat tarkasti, mitä muut lapset tekevät.

Haastateltavista neljä kertoi, että maahanmuuttajalapsen kotoutumista päiväkotiin auttavat turvallinen ja toistuva arkirytm. Säännöllinen päiväkodissa käyminen koettiin tärkeäksi asiaksi, samoin koettiin se, että ryhmässä olisi lapsille tutut varhaiskasvattajat. Haastateltavista yksi mainitsi, että henkilökunnan asenteet maahanmuuttajia kohtaan vaikuttavat lasten kotoutumisen onnistumiseen päiväkotiin. Varsinkin päiväkodin alkuvaiheessa koettiin tärkeäksi, että vanhemmat saavat myönteisen kuvan päiväkodista, niin he välittävät sen myös lapselle. Silloin, jos henkilökunta suhtautuu päiväkodissa torjuvasti maahanmuuttajalapsiin, välittyy sekin ryhmän muille lapsille. Yhden haastateltavan mielestä alussa kannattaa hyödyntää pienryhmätuokioita maahanmuuttajalapsen kanssa, koska silloin lapset tutustuvat helpommin toisiinsa.

Haastateltavien näkemykset jakoutuivat siitä, että kannattaako lapsille puhua ihmisten erilaisuudesta, jos lapset eivät siitä kysy. Kolmen haastateltavan mielestä varhaiskasvattajien aloitteesta maahanmuuttajalapsen erilaisuudesta ei tarvitse puhua, elleivät lapset sitä ihmettele. Haastateltavista kaksi oli sitä mieltä, että lasten erilainen kieli ja ulkonäkö herättävät lapsissa paljon kysymyksiä, joista kannattaa keskustella lasten kanssa varhaiskasvattajien aloitteesta. Tärkeää on, että lasten kysymyksiin vastataan suoraan, mutta ikätasoa huomioiden. Joskus varhaiskasvattajat ja lapset miettivät yhdessä vastausta lasten kysymyksiin.

8.3.2 Erityistarpeet

Kaikki haastateltavat kokivat jollain tasolla erityistarpeena kommunikointivaikeudet maahanmuuttajalasten ja heidän vanhempien kanssa. Varhaiskasvattajien on tarkistettava useammin, ovatko maahanmuuttajalapsen ymmärtäneet ohjeet ja asiat oikein. Haastateltavista yksi kertoi, että maahanmuuttajalapsilla on samassa määrin kuin toisilla lapsilla tarve tulla ymmärretyksi. Pitäisi olla jokin keino, jolla varhaiskasvattajat saisivat lasten tunteet selville, etteivät syvimmät tunteet ja asiat jäisi selvittämättä. Hän kertoi esimerkkinä, jos lapsella ei ole riittävää kielitaitoa, niin silloin hän ei pysty kertomaan tarpeeksi pahasta mielestään. Varhaiskasvattajilla ei ole aina riittävästi aikaa selvittää lasten erilaisia ajatuksia ja tunteita. Maahanmuuttajalasten erityistarpeista tuli myös haastateltaville mieleen erityisruokavaliot, ruuat joita uskonto kieltää syömästä.

Haastateltavista kolme kertoi, että maahanmuuttajalapsen hakevat enemmän turvallisuuden tunnetta varhaiskasvattajilta kun valtaväestön lapset sekä lasten luottamuksen saaminen vaatii enemmän. Varhaiskasvattajan pitää olla todella herkkänä ottamaan lapsilta tulevat viestit vastaan. Erityistarpeena eräs haastateltava mainitsi myös menneisyyden, koska maahanmuuttajalapsen ovat saattaneet kokea rankkojakin asioita ennen Suomeen tuloa esimerkiksi pakolaisena tai turvapaikanhakijana tulleet. Haastateltavista yksi kertoi, että päiväkotiin kotoutumista vaikeuttaa myös, jos lapsi ei osaa leikkiä. Kaikissa kulttuureissa ei arvosteta leikkiä samalla tavalla kuin Suomessa tai lapsella ei ole ollut juurikaan mahdollisuutta leikkiä. Joillekin maahanmuuttajalapsille pitää opettaa kokonaan leikkiminen. Sormivärit, askartelutarvikkeet ja pelit saattavat myös olla osalle tuntemattomia.

8.3.3 Osaksi lapsiryhmää

Haastateltavat kertoivat, että suomalaiset lapset suhtautuvat samalla tavalla kuin toiset maahanmuuttajalapsen uuteen aloittavaan maahanmuuttajalapseseen. Kaikki haastateltavat korostivat henkilökemioiden merkitystä tutustumisessa. Yhteisen kielen puuttuminen voi aiheuttaa ristiriitoja lasten välillä, koska maahanmuuttajalapsi ei välttämättä ymmärrä leikin sääntöjä tai tulee väärin ymmärretyksi. Tällaisissa tilanteissa puhutaan lasten kanssa ja selvitetään asia. Varhaiskasvattajien on hyvä olla tilanteessa läsnä jo hieman etukäteen.

Haastateltavista kolme mainitsi, että Utunmäen päiväkodissa jotkut lapset suhtautuvat aloittaviin maahanmuuttajalapsiin aluksi arastellen ja torjuvasti. He eivät esimerkiksi haluaisi istua uuden lapset vieressä tai rohkene pyytää leikkeihin. He tarvitsevat enemmän aikaa tutustua uuteen tulokkaaseen. Aina joukossa on kumminkin joku, joka ottaa uuden tulokkaan avoimesti vastaan ja yrittää leikkiä hänen kanssaan. Yksi haastateltavista kertoi, että pienet lapset suhtautuvat hyvin luontevasti ja avoimesti toisiin lapsiin, koska heidänkin kielitaito on puutteellinen eivätkä he osaa vielä vertailla toistensa ulkonäköä.

Haastateltavista yksi mainitsi, että vanhempien päiväkotilasten puheesta voi ilmetä negatiivisuutta maahanmuuttajalapsia kohtaan, joka on luultavasti opittu kotoa. Siihen puututaan ja oikaistaan väärinkäsitykset. Eräs haastateltavista kertoi, että päiväkotia on saanut hyvää palautetta koululta, että Utunmäen päiväkodista tulee suvaitsevaisia lapsia. Silloin kun erikulttuurisia ja -näköisiä lapsia on pienestä pitäen mukana suomalaisten lasten elämässä, niin kynnys kohdata erilaisuutta alenee, ja se on lapsille arkipäivää.

Haastateltavista kaksi mainitsi, että maahanmuuttajalapset ottavat yleensä enemmän kontaktia suomalaisiin lapsiin kuin toisiin maahanmuuttajalapsiin. Maahanmuuttajuus ei toimi yhdistävänä tekijänä vaan henkilökiemiat ja yhteiset kiinnostuksen kohteet. Yksi haastateltavista oli havainnut, että venäläislapset, joita on enemmistö päiväkodin maahanmuuttajalapsista, ryhtymään usein leikkimään keskenään ja puhuvat toisilleen venäjää. Osa lapsista taas haluaa suomalaistua nopeasti, eivätkä he puhu omaa äidinkieltään päiväkodissa, vaikka siihen olisikin mahdollisuus.

Haastateltavat näkivät eri tavoin syrjimyksen ja kiusaamisen päiväkodin maahanmuuttajalapsia kohtaan. Kaksi oli sitä mieltä, ettei maahanmuuttajalapsiin kohdistu syrjintää tai kiusaamista sen enempää kuin muihinkaan lapsiin, ja se on leikkiin tai muuhun tilanteeseen liittyvää eikä maahanmuuttajuudesta johtuvaa.

Haastateltavista kolme kertoi, että maahanmuuttajalapset kokevat päiväkodissa syrjintää, muttei niinkään kiusaamista. Syrjintää ovat kokeneet varsinkin tummaihoiset lapset, johtuen toisten lasten väärinkäsityksistä esimerkiksi pelätään, että tummasta ihosta lähtee väriä. Yleisin syy syrjimiseen on suomen kielen puuttuminen. Lapset saattavat poissulkea maahanmuuttajalapsen leikeistään tai ”uunottaa” lasta, joka ei ymmärrä suomen kieltä. Vaikka varhaiskasvattajat ohjaavat aluksi leikkiä ja rohkaise-

vat lapsia leikkimään yhdessä, silti maahanmuuttajalapsi vetäytyy helposti pois, jos huomaa ettei pärjää leikissä. Tällainen lapsi haluaisi usein leikkiä aikuisen kanssa. Näiden kolmen haastateltavan mielestä syrjintää on nykyisin vähemmän kuin ennen. Eräs haastateltava totesi silti, että kun pienimäärä syrjii, niin se leviää helposti lasten keskuudessa, eivätkä varhaiskasvattajat pysty valvomaan jokaista tilannetta. Päiväkodissa lapsille tulee helposti myös tietyt kaverit joiden kanssa haluttaisiin vain leikkiä.

8.4 Kieli ja kulttuuri

8.4.1 Suomen kielen oppiminen

Haastatteluista ilmeni, että Utunmäen päiväkodissa tuetaan suomen kielen oppimista pääasiassa arjen rutiineiden yhteydessä. Maahanmuuttajalapsille puhutaan suomea, käytetään paljon kuvia apuna ja nimetään eri asioita. Kieltä opetetaan myös kirjojen ja erilaisten pelien avulla. Päiväkodissa ei järjestetä erillisiä suomi toisena kielenä -pienryhmä- tai yksilöopetustuokioita. Maahanmuuttajalasten kielen oppimisen tasoa mitataan Kettutestillä sekä suomi toisena kielenä -tavoitteiden mukaisesti osana lasten henkilökohtaista varhaiskasvatussuunnitelmaa.

Haastateltavista kaksi korostivat suomi toisena kielenä -opetussuunnitelman kokonaisvaltaisempaa käyttöä. Heidän mielestään olisi tärkeää, että maahanmuuttajalapsille järjestettäisiin erillisiä pienryhmä- ja yksilöopetustuokioita, koska silloin kielen oppiminen ja opettaminen olisi suunnitelmallisempaa ja monipuolisempaa. Tähän ei tällä hetkellä päiväkodissa pystytä, koska siihen ei ole riittäviä resursseja. Päiväkodissa käy kerran viikossa varhaiskasvatuksen erityisopettaja, jonka työtehtäviin sisältyy myös maahanmuuttajalapsille kielikerhojen pitäminen.

Haastateltavat kertoivat, että maahanmuuttajalasten kanssa käytetään käytännönmenetelminä paljon kuvia ja kortteja, jos lapsi ei osaa vielä suomen kieltä. Tärkeänä pidettiin, että maahanmuuttajalapsille näytetään asioita kädestä pitäen sekä päivärytmi on aina sama, jotta se tulee tutuksi. Haastateltavat kertoivat käyttävänsä kielen opetuksessa myös lauluja, loruja, pelejä, leikkejä ja tavaroita. Eräs haastateltava kertoi, että tavaroista ja vaatteista varhaiskasvattajien olisi hyvä käyttää samaa nimitystä, esimerkiksi pukemistilanteessa käytettäisiin vain sanaa lapanen eikä rukkanen tai hanska. Varhaiskasvattajien tulee puhua selkeästi jotta maahanmuuttajalapset ymmär-

tävät asiat oikein. Ohjeita tulee antaa vain pari kerrallaan, jotteivät ne mene sekaisin tai unohdu.

Haastateltavien mielestä maahanmuuttajalapsen oppivat parhaiten suomen kieltä käytännön kautta. Sanoja toistetaan ja nimetään samalla kun tehdään. Monilla maahanmuuttajalapsilla suomen kielen oppiminen on ainakin ensi alkuun päiväkodin varassa. Lasten olisi hyvä käydä tämän takia säännöllisesti päiväkodissa, jotta he kuulisivat ja pystyisivät puhumaan suomea muiden kanssa. Eräs haastateltava harmitteli, ettei arjen keskellä ole tarpeeksi kahdenkeskistä aikaa lapselle. Yksi haastateltavista nosti kielen oppimisen kannalta tärkeäksi asiaksi hyvän ja positiivisen ilmapiirin, jossa kenellekään ei naureta vaan rohkaistaan ja kannustetaan käyttämään suomen kieltä.

8.4.2 Oman kulttuurin ja äidinkielen säilyttäminen

Haastateltavat kertoivat, että maahanmuuttajalasten omaa kulttuuri-identiteettiä tuetaan kannustamalla lapsia kertomaan omasta kulttuuristaan. Pyydetään, että lapset toisivat kodistaan, perheestään ja tavaroistaan kuvia, joita voitaisiin katsella yhdessä muiden kanssa. Kaksi haastateltavista mainitsi, että osa maahanmuuttajalapsista kertoo avoimesti omasta kulttuuristaan ja perinteistään, mutta toiset lapset ovat arkoja kertomaan mitään ja heitä rohkaistaan siinä. Tämä johtuu haastateltavien mielestä lasten erilaisista persoonista sekä taustoista. Kaikki eivät halua puhua entisestä kulttuuristaan ja taustastaan, jos se on ollut vaikeaa tai he eivät enää muista asiasta. Kaikki haastateltavat kokivat, että varhaiskasvatustien tulee viestittää kiinnostusta eri kulttuureita kohtaan, mutta myös kertoa miten Suomessa on tapana toimia. Kulttuureita ei tule arvottaa vaan hyväksyä kulttuurien väliset erot.

Haastatteluista selvisi, että Utunmäen päiväkodissa järjestetään erilaisia kulttuuritapahtumia. Näissä tapahtumissa eri kulttuurien edustajat kertovat omasta kulttuuristaan sekä tavoistaan lapsille ja varhaiskasvatustajille. Joskus järjestetään myös näyttelyitä, joissa esitellään eri maiden lippuja, nukkeja, leluja, esineitä ja vaatteita. Eri kulttuureihin tutustutaan myös kirjallisuuden avulla. Haastateltavista yksi kertoi, että elämyksellisyys olisi hyvä tapa tutustua kulttuureihin. Päiväkodissa voitaisiin tarjota joskus esimerkiksi afrikkalaista tai aasialaista ruokaa sekä opetella erilaisia tansseja ja lauluja. Lapsille yritetään parhaan mukaan kertoa erilaisista maista, ihmisistä ja heidän tavoistaan. Päiväkodissa on maahanmuuttajatyöntekijöitä, jotka ovat harjoittelemassa

tai tutustumassa työelämään. Tämän haastateltavat kokivat hyvänä asiana etenkin siksi, että he kertovat mielellään omasta kulttuuristaan.

Kaikki haastateltavat kertoivat keskustelewansa maahanmuuttajalasten vanhempien kanssa, miten heillä on tapana toimia tietyissä tilanteissa tai juhlistaa jotain juhlaa. Haastateltavista kaksi mainitsi, että vanhempia on myös pyydetty tulemaan päiväkotii kertomaan omasta kulttuuristaan, mutta he eivät ole olleet kovinkaan innokkaita. Luultavasti sen takia, että heidänkin kielitaitonsa on heikko ja osa vanhemmista saattaa suhtautua aluksi hyvin varauksellisesti päiväkotia kohtaan. Haastateltavista kolme kertoi, että alkukeskustelussa pyritään selvittämään perheen omia tapoja ja odotuksia päiväkodin suhteen, joita mahdollisuuksien mukaan pyritään toteuttamaan.

Haastateltavat kertoivat, että lapsen oman äidinkielen ja kulttuurin säilyminen on tärkeä asia, mutta niiden opettaminen jää käytännön syistä vanhempien tehtäväksi. Haastateltavat kertoivat rohkaisevansa vanhempia puhumaan lapselle omaa äidinkieltään. Lapset saavat puhua päiväkodissa omalla äidinkielellä, jos siihen on mahdollisuus. Haastateltavat pitivät tärkeänä, että varhaiskasvattajat ovat kiinnostuneita lapsen omasta kulttuurista ja äidinkielestä, vaikkei sitä itse osaisikaan. Kiinnostusta voi osoittaa esimerkiksi kyselemällä joitain sanoja tai opettelemalla itse muutaman sanan lapsen äidinkieltä. Haastateltavista kolme mainitsi, että maahanmuuttajalasten kielen ja kulttuurin säännölliseen tukemiseen pitäisi olla enemmän aikaa.

8.5 Monikulttuurinen päiväkoti

8.5.1 Hyvät ja haasteelliset puolet

Kaikkien haastateltavien mielestä työskentely monikulttuurisessa päiväkodissa tuo monenlaisia onnistumisen kokemuksia, jotka muodostuvat yleensä pienistä ja arkipäiväisistä asioista. Tällaiseksi asiaksi eräs haastateltava mainitsi, kun maahanmuuttajalapsi tulee mielellään päiväkotiin. Silloin varhaiskasvattajat huomavat, että ovat pystyneet tarjoamaan lapselle turvallisuutta sekä sellaisen ympäristön ja ilmapiirin, jossa lapsi viihtyy. Onnistumisen kokemukseksi moni haastateltava mainitsi myös sen, kun lapsi oppii uusia asioita ja etenkin suomen kieltä. Lapselle on huima edistysaskel, kun hän rohkenee alkaa puhumaan suomea.

Kaikki haastateltavat pitivät tärkeänä ja palkitsevana hetkenä myös sitä, kun lapsi sopeutuu ryhmään ja saa leikkikavereita. Haastateltavista kaksi kertoi tuntevansa onnistuneensa työssään, kun lapsi uskaltaa näyttää muille omat tunteensa, eikä toiminta ole enää automaattista syömistä, nukkumista ja pukemista. Haastateltavat kokivat myös maahanmuuttajavanhempien kiitoksen ja palautteen onnistumisen kokemuksena sekä sen, että vanhemmat rohkenevat puhua henkilökunnalle.

Haastateltavista neljä koki, että eniten haasteita maahanmuuttajalasten kanssa aiheutuu yhteisen kielen puuttumisesta, koska siitä syntyy helposti väärinkäsityksiä tai lapsi ei ymmärrä mitä häneltä odotetaan. Yksi näistä haastateltavista kertoi, että varsinkin päiväkodin ulkopuolella esimerkiksi metsäretkillä sääntöjen ja rajojen asettaminen on haastavaa. Kaksi haastateltavaa nosti esille, että yhteisen kielen puuttuminen aiheuttaa tiedonkulkuongelmia myös vanhempien kanssa. He kertoivat esimerkkinä, että välillä vanhemmat vain nyökkäilevät ja sanovat ymmärtävänsä asian, jotta he pääsisivät tilanteesta nopeammin pois. Näiden haastateltavien mielestä oli myös vaikeaa saada lapsen päivänkulku selvitettyä vanhemmille ja usein jää jotain kertomatta. Haastateltavista kaksi oli huomannut, että leikkikulttuurin puuttuminen aiheuttaa maahanmuuttajalapsille ongelmatilanteita. Tällöin lapsen on vaikea tutustua muihin lapsiin.

Haastateltavat kertoivat, yhtä haastateltavaa lukuun ottamatta, haasteeksi useiden maahanmuuttajaperheiden erilaisen aikakäsityksen. Lapsen tuonti- ja hakuajoissa päiväkotiin saatetaan lipsua. Osa vanhemmista ei koe tätä ongelmaksi ja suhtautuvat asiaan huolettomasti, vaikka hoitosopimukset velvoittavat täsmällisyyteen. Yksi haastateltavista kertoi, että tästä aiheutuu ongelmia muun muassa retkipäivinä. Jos lapsi myöhästyy retkeltä, niin häntä ei ole kukaan vastaanottamassa päiväkodissa eikä hän pääse omaan ryhmäänsä. Hoitosopimukset velvoittavat henkilökuntaa kysymään syytä myöhästymiselle, ja eräs haastateltava koki asian kiusalliseksi, jos myöhästymiset toistuvat lähes päivittäin.

Yksi haastateltava kertoi lapselle olevan haasteellista, jos perheellä on erilainen arki-rytmi, joka ei sovi päiväkodin rytmiin. Hän kertoi, että joskus päiväkodissa näkee lapsen, joka saattaa olla todella väsynyt ja nukahdella ruokapöytään tai pihalle. Tästä keskustellaan vanhempien kanssa. Eräs haastateltava mainitsi myös, että maahanmuuttajaperheissä saattaa olla sisäisiä ongelmatilanteita, joihin on vaikea puuttua.

Suomalaisten perheiden kanssa samoihin tilanteisiin on helpompi tarttua, koska on yhteinen kieli.

Haastateltavista kaksi mainitsi, ettei juhlapyhien uskonnollisuuden kanssa ole ollut maahanmuuttajaperheiden kanssa ongelmia. Perhe saa päättää, osallistuuko lapsi esimerkiksi joulujuhlan harjoituksiin ja viettoon vai ei. Jos vanhemmat eivät halua, että lapsi osallistuu joihinkin tuokioihin, niin maahanmuuttajalapselle keksitään erillistä valvottua tekemistä.

8.5.2 Ammatillisen tiedon ja tuen saatavuus

Haastateltavat kertoivat kääntyvänsä ongelmatilanteissa ensin lähimmän esimiehen puoleen. Tarvittaessa voidaan myös kysyä neuvoja muun muassa varhaiskasvatuksen erityisopettajalta, kasvatus- ja perheneuvolasta tai maahanmuuttotoimistosta. Haastateltavat kokivat, että eri tahoja, joiden puoleen kääntyä, on melko paljon, mutta sellaisia ongelmatilanteita, joista ei olisi itse selvitty, on vähän.

Haastateltavien näkemykset jakautuivat siitä, että saavatko he tarpeeksi ammatillista ohjausta, tukea ja tietoa maahanmuuttajalasten parissa työskentelystä. Haastateltavista kaksi koki saavansa tarpeeksi ammatillista tietoa ja tukea. Heidän mielestään varhaiskasvattajien tulee itse olla sitkeitä ja oma-aloitteisia tiedonhakijoita. Muut kolme haastateltavaa koki, etteivät he saa tarpeeksi ammatillista tietoa ja tukea maahanmuuttajalasten ja heidän perheiden kanssa työskentelystä. Heidän mielestään tähän voisi auttaa lisäkoulutus aiheesta. Heistä kaksi pitäisi tärkeänä, että suomen kielen opettaminen olisi suunnitelmallisempaa ja siihen olisi saatavilla enemmän valmiita materiaaleja ja ohjeita. Varhaiskasvattajien suunnittelu-aika on niin rajallinen, että valmiita työmenetelmiä olisi hyvä olla enemmän käytettävissä.

Haastateltavista kolme haluaisi lisää varhaiskasvattajien yhteisiä tapaamisia, jossa he voisivat puhua asioista jotka mietityttävät. Kerran viikossa järjestettävissä tiimipalaverissa ei ole aikaa puhua ylimääräistä. Yksi haastateltavista toivoi, että maahanmuuttajaperheistä saataisiin edes vähän taustaa selville, jotta tiedettäisiin mitä lapselta voi ensialkuun odottaa. Suurimpana tukena haastateltavat kokivat oman ryhmän työkaverit ja koko päiväkodin henkilökunnan.

9 JOHTOPÄÄTÖKSET

9.1 Kotoutumiseen vaikuttavat tekijät

9.1.1 Suomen kielen taito

Opinnäytetyöni teoriaosuuden sekä tutkimustulosten perusteella maahanmuuttajalasten kotoutumiseen vaikuttaa eniten suomen kielen taito. Tulosten mukaan maahanmuuttajalasten suomen kielen osaamiseen vaikuttavat pääasiassa Suomessa asumisen kesto sekä kuinka usein maahanmuuttajalapsen ovat päiväkodissa. Kielen oppimisen kannalta on tärkeää, että lapset voivat kuulla ja harjoitella suomea toisten lasten sekä aikuisten kanssa. Tietysti myös lasten yksilöllisillä eroilla on suuri merkitys muun muassa sosiaaliset taidot ja persoonallisuus. Haastattelutuloksista nousi esiin, jotta maahanmuuttajalapsen oppivat kieltä, heidän täytyy saada harjoitella sitä rohkaisevassa ja positiivisessa ympäristössä, jossa virheille annetaan mahdollisuus. Maahanmuuttajalapsilla olisi hyvä olla myös muita suomalaisia kontakteja päiväkodin ulkopuolella, jotta kielitaito kehittyisi mahdollisimman monipuolisesti. Jos varhaiskasvattajilta puuttuu yhteinen kieli lapsen kanssa, niin parinkin sanan opettelu lapsen äidinkielellä auttaa alkuvaiheen kommunikoinnissa. Siitä välittyy lapselle viesti, että varhaiskasvattaja arvostaa häntä ja on kiinnostunut lapsen kulttuurista.

Yllätyin, kun haastatteluista selvisi, ettei Utunmäen päiväkodissa noudateta kokonaisvaltaisesti suomi toisena kielenä -opetussuunnitelmaa. Siellä ei järjestetä maahanmuuttajalapsille erillisiä suomi toisena kielenä -määritelmät täyttäviä pienryhmä- ja yksilötuokioita. Suomen kielen opettaminen tapahtuu osana arjen rutiineita. Tämä ei kohtaa opinnäytetyöni teoriaosuuden kanssa. Teoriaosuudesta nousi esiin, miten tärkeää maahanmuuttajalasten kotoutumisen kannalta ovat suomen kielen suunnitelmallinen ja monipuolinen opettaminen ja oppiminen. Tätä varten on laadittu suomi toisena kielenä -opetussuunnitelma, jollainen on tehty myös Kouvolan kaupungille. Silti suomen kielen opetus jää päiväkodissa arjen tilanteiden varaan. Koulun aloitusvalmiuksien tasavertaisiin lähtökohtiin pääseminen edellyttäisi mielestäni varhaiskasvatuksessa suunnitelmallisempaa ja monipuolisempaa panostamista maahanmuuttajalasten kielen opetukseen.

9.1.2 Kulttuuritausta

Tutkimustuloksista selvisi, että kotoutumiseen vaikuttaa myös, millaisesta kulttuurista maahanmuuttajalapsen lapset ovat lähtöisin. Tämä asia nousi esiin myös teoriaosuudessa. Silloin, jos alkuperäinen kulttuuri on suomalaista kulttuuria lähellä, niin kieliongelmissa huolimatta lapset kotoutuvat nopeasti päiväkotiin. Jos taas lasten lähtömaan kulttuuri on ollut hyvinkin erilainen, se asettaa kieliongelmiensa lisäksi, lapsille erilaisia haasteita kotoutua päiväkotiin. Silloin lasten pitää tasapainotella kahden kulttuurin välissä. Kotona voivat olla hyvinkin erilaiset käytännöt ja arvot kuin päiväkodissa.

Haastatteluista kävi ilmi, että varhaiskasvattajat kunnioittavansa maahanmuuttajaperheiden kulttuurisia eroja. Perheen toiveita ja arvoja kuunnellaan ja niitä pyritään toteuttamaan päiväkodissa mahdollisuuksien mukaan. Teoriaosuuden ja haastattelujen pohjalta ilmeni, että varhaiskasvattajien on tärkeää kertoa maahanmuuttajalapsille ja -vanhemmille myös suomalaisesta kulttuurista ja perinteistä. Maahanmuuttajaperheiden tiedon lisääntyminen suomalaisesta kulttuurista ja tavoista auttaa perhettä ymmärtämään suomalaisia tapoja ja näin ollen lähentää heitä suomalaiseen yhteiskuntaan. Haastateltavat eivät kokeneet, että eri kulttuureita olisi hankala sovittaa yhteen. Haastatteluista nousi tärkeänä asiana esille, ettei lasten maahanmuuttajuutta tai erilaisuutta korosteta liikaa, koska maahanmuuttajalapsi on lapsi siinä missä muutkin.

9.1.3 Varhaiskasvattajien monikulttuurisuusosaaminen

Opinnäytetyöni teoriasta ja tuloksista voidaan päätellä, että varhaiskasvattajien monikulttuurisuusosaaminen on lisääntynyt ja se tuo varmuutta maahanmuuttajalasten kanssa työskentelyyn. Haastattelutuloksista selvisi, että monikulttuurisuusosaaminen on tullut pääasiassa oman työkokemuksen kautta. Haastatteluiden perusteella monikulttuurisuuskasvatus määriteltiin muun muassa yksilöllisyyden huomioimisena, toisen kunnioittamisena ja myönteisenä suhtautumisena muihin kulttuureihin ja uskontoihin. Haastateltavat tiedostivat, että heidän asenteensa maahanmuuttajalapsiin toimii mallina päiväkodin lapsille.

Teoriaosuudesta sekä haastattelutuloksista ilmeni, että varhaiskasvattajien monikulttuurisuusosaamisen lisäksi maahanmuuttajalapsille on tärkeää, että varhaiskasvattajat ovat tuttuja, luotettavia ja helposti lähestyttäviä. Kotoutumisen tukemisessa varhaiskasvattajien keinot ovat samat kuin toistenkin lasten päiväkotiin sopeuttamisen

kanssa. Kotoutumisprosessia edesauttaa päiväkodin normaali arkirytmi ja rutiinit, jotka tuovat lapsille turvallisuuden tunnetta.

Haastattelutuloksista minulle nousi esiin positiivisena yllätyksenä, ettei päiväkodin lapsilla tai varhaiskasvattajilla ole juurikaan ennakkoluuloja tai -asenteita maahanmuuttajalapsia kohtaan. He suhtautuvat luontevasti ihmisten erilaisuuteen. Haastatteluista selvisi, että lasten välisissä suhteissa henkilökemiat ovat etusijalla.

9.2 Varhaiskasvattajien kohtaamat monikulttuurisuuden haasteet

9.2.1 Yhteisen kielen puuttuminen sekä kulttuurierot

Teoriaosuudesta sekä haastattelutuloksista nousi selkeästi esille, suurimmaksi haasteeksi yhteisen kielen puuttuminen ja kulttuurierot. Maahanmuuttajalapset aloittavat päiväkodin hyvin erilaisista lähtökohdista. Tilanne on erityisen haastava silloin, kun perhe on vasta muuttanut Suomeen ja varhaiskasvattajilla ei ole yhteistä kieltä perheen kanssa. Se hankaloittaa tiedon kulkua perheelle sekä lapselle. Kouvolan kaupungilla ei ole antaa lisäresursseja päiväkodeille maahanmuuttajalasten kotoutumisen ajaksi.

Opinnäytetyöni tuloksista ilmeni, että varhaiskasvattajilla on paljon keinoja kommunikoida lasten kanssa, vaikka yhteinen kieli puuttuu, mutta sekään ei aina riitä. Yhteisen kielen puuttuminen vaatii paljon varhaiskasvattajien aikaa ja keinoja, jotta he voisivat tukea maahanmuuttajalasten kotoutumista parhaalla mahdollisella tavalla. Tulkin saa tarvittaessa päiväkodille, mutta se pitää varata hyvissä ajoin ja yleensä tulkki varataan paikalle vain aloituskeskusteluun sekä tarvittaessa palavereihin. Nopeammalla ajalla saa puhelimitse tulkkaukspalvelua esimerkiksi lapsen päiväkodista hakutilanteeseen, mutta sen käyttö on haastattelujen perusteella vähäistä.

Teorian ja haastatteluiden perusteella kulttuuriset erot tuovat myös haasteita varhaiskasvattajien työhön. Maahanmuuttajalapset saattavat olla omaksuneet erilaiset tavat ja käyttäytymismallit. Varhaiskasvattajien täytyy ohjata välillä maahanmuuttajalasta kädestä pitäen, miten suomalaisessa päiväkodissa on tapana toimia. Lasten käyttäytymiseen vaikuttavat toki myös yksilölliset ominaisuudet ja erot muun muassa temperamentti ja sosiaaliset taidot. Maahanmuuttajalasten kohdalla on tärkeä huomioida, että heissä voi olla erityistä tukea tarvitsevia lapsia. Tuen tarve voi jäädä huomaamatta, koska lapsen käytöstä selitetään maahanmuuttajataustalla.

Haastattelutulosten pohjalta nousi esiin lisäkoulutuksen tarve kulttuureista johtuviin haasteisiin. Tiedon lisääminen eri kulttuureista ja tavoista auttaisi varhaiskasvattajia heidän työssään ja heidän olisi myös helpompi sisällyttää tietoa eri kulttuureista lasten kasvatukseen. Maahanmuuttajalasten opetuksessa käytettävistä valmiista käytännön työvälineistä ja toimintamalleista koettiin myös tarpeelliseksi. Nämä osaltaan helpottaisivat käytännöntyön tekemistä maahanmuuttajalasten parissa. Varhaiskasvattajilla on tietoa eri kulttuureista ja uskonnoista, mutta tieto on kuitenkin hajanaista, ja se pitäisi saada kerättyä yhteen varhaiskasvattajien käytettäväksi. Päiväkodin arki on niin hektistä, ettei siinä jää juurikaan omatoimiselle tiedon keräämiselle aikaa.

Teoriasta ja haastattelutuloksista selvisi, että lasten oman äidinkielen ja kulttuurin tukeminen jää pääasiassa perheen tehtäväksi. Kouvolan kaupungilla ei ole mahdollisuutta palkata päiväkotiin työntekijää, joka opettaisi maahanmuuttajalapsille heidän äidinkieltään ja kulttuuriaan. Tästä johtuen korostaisinkin, että varhaiskasvattajilla tulisi olla aikaa kertoa vanhemmille lapsen äidinkielen ja kulttuurin opettamisen tärkeydestä. Lapsen kaksikielisyyttä ja kulttuuri-identiteetin vahvistumista tulisi tukea kaikin käytettävissä olevin keinoin. Teoriaosuudessa tulee esille, että osa maahanmuuttajavanhemmista haluaa lapsensa suomalaistuvan nopeasti ja lapsen ei tarvitse käyttää kotonakaan omaa äidinkieltään. Tällöin tulee ongelmia suomen kielen oppimisen kanssa, kielen rikkaus ei kehity ja lapsi ajautuu kauemmas omasta kulttuuristaan.

Haastateltavat kokivat yhdeksi ratkaisuksi maahanmuuttajatyöntekijöiden työllistämisen päiväkotiin. Heidän äidinkielen ja kulttuurin tuntemuksen avulla, he helpottaisivat lasten ja varhaiskasvattajien arjen sujuvuutta. Haastattelutuloksista ilmeni myös, että varhaiskasvattajat toivoisivat saavansa enemmän taustatietoja aloittavista maahanmuuttajalapsista, esimerkiksi millaisista oloista lapset ovat saapuneet Suomeen.

9.2.2 Isot lapsiryhmät

Haastatteluista tehdessäni huomasin, että haastateltavat olivat hyvin motivoituneita ja sitoutuneita työhönsä. Haasteena on, että yhdellä varhaiskasvattajalla on seitsemän lasta vastuullaan, joten heillä ei ole antaa lapsille juuri kahden keskeistä aikaa. Maahanmuuttajalapsen vaatisivat enemmän varhaiskasvattajien aikaa juuri kieliongelmiensa takia. Kaikilla lapsilla on halu tulla kuulluksi ja ymmärretyksi. Tästä esimerkkinä eräs haastateltava kertoi, ettei varhaiskasvattajilla ole tarpeeksi aikaa selvittää lapsen tunteita, jos lapsen kanssa ei ole yhteistä kieltä. Tästä voi seurata, että

lapselle tulee sellainen tunne, ettei edes kannata yrittää kertoa jostain asiasta, koska varhaiskasvattaja ei kuitenkaan ymmärrä.

Haastattelutuloksista selvisi, että maahanmuuttajalapset hakevat turvallisuuden tunnetta varhaiskasvattajilta enemmän kuin muut lapset. Tällöin on tärkeää, että päiväkotiryhmässä työskentelee samat tutut varhaiskasvattajat, jotta he voivat tukea maahanmuuttajalapsen itsetuntoa, luoda läsnäolollaan turvallisuutta ja rohkaista lasta ottamaan kontaktia muihin lapsiin. Teoriasta ja tuloksista selvisi myös, että maahanmuuttajalapsilla voi olla erityistarpeita, jotka voivat nousta esiin esimerkiksi lapsen menneisyydestä. Lapsilla voi olla taustalla jokin traumaattinen kokemus, muun muassa pakolaisena tai turvapaikanhakijana perheiden kanssa Suomeen tulleet lapset. Haastatteluista ilmeni, että maahanmuuttajalasten luottamuksen saaminen vaatii toisinaan varhaiskasvattajilta enemmän, koska lapset saattavat olla hyvinkin varautuneita.

Pari haastateltavaa nosti esille, että päivähoito on ryhmähoitoa, eikä siellä ole tarkoitukseen huomioida lasta kovin yksilöllisesti. Tämä kiteyttää karun arjen. Varhaiskasvattajat eivät voi, vaikka haluaisivatkin huomioida enemmän yksittäistä lasta. Tämä ei ole samassa linjassa varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden kanssa. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa korostetaan lapsen yksilöllisten tarpeiden huomioimista, osana lapsen kokonaisvaltaista kehitystä. (Varhaiskasvatuksen suunnitelman perusteet 2005, 15). Jotta ne voitaisiin huomioida, tarvittaisiin lisäresursseja sekä pienemmät lapsiryhmät.

Utunmäen päiväkotiin on sijoitettu paljon maahanmuuttajalapsia suhteessa Kouvolan muihin päiväkoteihin. Haastateltavien mielestä tästä on sekä hyötyä että haittaa. Lapset saavat toisista maahanmuuttajalapsista vertaistukea ja monikulttuurisuus on tuttua kaikille, mutta se kuormittaa enemmän varhaiskasvattajia ja yksittäiselle lapselle jää vähemmän aikaa. Utunmäen päiväkodissa on noin 20 maahanmuuttajalasta kun toisissa Kouvolan päiväkodeissa saattaa olla vain viisi. Haastateltavien mielestä maahanmuuttajalapsia tulisi jakaa tasaisemmin eri päiväkotien kesken. Tutkimukseni perusteella uskon, että varhaiskasvattajilla on tarvittava osaaminen maahanmuuttajalasten kotoutumisen saavuttamiseksi päiväkotiin ja sitä kautta suomalaiseen yhteiskuntaan. Sen käytännötoteutukseen tarvittaisiin vain lisää varhaiskasvattajia.

Haastateltavat tiedostivat, että tulevaisuudessa Kouvolan päiväkodeissa maahanmuuttajalasten osuus kasvaa. Haastateltavat kokivat, että vaikka monikulttuurisuus tuo työhön erilaisia haasteita, työskentely maahanmuuttajalasten kanssa on enemmän rikkaus kuin haaste. He kokivat sen omaa työtänsä kehittäväksi.

9.3 Maahanmuuttajalasten kohtaaman haasteet päiväkodissa

Opinnäytetyöni teorian sekä tulosten mukaan puutteellinen suomen kielen taito liittyy myös maahanmuuttajalasten kohtaamiin haasteisiin. Tutkimuksessa nousivat esille sosiaalisten taitojen puute, maahanmuuttajalasten kaverisuhteiden vähäisyys sekä leikkikulttuurin erot tai leikkitaitojen puuttuminen kokonaan. Nämäkin ovat enemmän tai vähemmän suomen kielen taitoon sidoksissa. Jos maahanmuuttajalapsella ei ole samaa kieltä toisten lasten kanssa ja hänen sosiaaliset taitonsa eivät ole vielä kehittyneet, on hänen vaikea ystäväystyä ryhmän toisten lasten kanssa ja oppia uusia leikkejä.

Teoriaosuudessa tuli esiin, että maahanmuuttajalapset voivat reagoida hyvinkin voimakkaasti, silloin kun he ovat muuttaneet Suomeen toisesta kulttuurista ja aloittavat päiväkodin. Heidän kehityksensä saattaa jopa taantua väliaikaisesti ja päiväkodissa tarjottavan ruuan syöminen voi olla vaikeaa ja epämiellyttävää. Tämä johtuu pääasiassa vieraasta ympäristöstä. Teorian sekä tulosten pohjalta voidaan onneksi todeta, että maahanmuuttajalapset kotoutuvat päiväkotiin melko nopeasti, yksilölliset tarpeet huomioiden.

Teoriaosuudessa käsitellään syitä, miksi maahanmuuttajalapset ovat alttiita joutua kiusaatuksi tai syrjityksi. Näitä syitä ovat pääasiassa samat mitä on jo aiemmin kerrottu eli kielitaidottomuus ja kulttuurierot. Haastatteluista selvisi, että maahanmuuttajalasten kiusaaminen ja syrjintä ovat vähäistä Utunmäen päiväkodissa, mutta silti erilaisia risti-riitatilanteita syntyy lasten välille pääasiassa kieliongelmiensa takia. Tuloksista selvisi, että maahanmuuttajalasten tai suomalaisten lasten kiusaaminen ei eroa juuri toisistaan. Se on pääasiassa syrjimistä ja ettei oteta lasta mukaan leikkeihin. Maahanmuuttajalapsia on kumminkin helpompi ”uunottaa” heidän puutteellisen kielitaitonsa takia. Tilanne on parempi silloin, kun päiväkodissa on muita samankielisiä maahanmuuttajalapsia, jotta heillä on mahdollisuus saada vertaistukea. Ilahtuun, kun haastatteluista selvisi, että suomalaiset ja maahanmuuttajalapset suhtautuvat samalla tavalla päiväkodissa aloittavaan maahanmuuttajalapseen. Minusta tästä voi päätellä, että

monikulttuurisuus on osa Utunmäen päiväkotia ja lapset eivätkä varhaiskasvattajakaan suhtaudu siihen ennakkoluuluisesti tai vieroksuen.

9.4 Jatkotutkimusehdotukset

Kuten jo aiemmin opinnäytetyössä mainitsin, niin maahanmuuttajalasten näkökulma päiväkotiin kotoutumisesta olisi hyvä selvittää. Sitä voisi verrata sitten tämän opinnäytetyön tulosten kanssa. Maahanmuuttajalasten näkökulman selvittäminen pitäisi tehdä toisella tavalla kuin varhaiskasvattajien. Lasten näkökulmaa kotoutumisesta voisi selvittää muun muassa saduttamalla tai piirrosten avulla. Mielenkiintoinen menetelmä olisi myös haastatella nuoria maahanmuuttajia, jotka ovat olleet lapsena suomalaisessa päiväkodissa. Miten he kokivat päiväkodin roolin kotoutumisessa suomalaiseen yhteiskuntaan?

Toinen jatkotutkimusehdotus on, että tutkittaisiin ala-asteella olevia maahanmuuttajalapsia. Minkälaiset kouluvalmiudet he ovat saaneet päiväkodissa? Tuloksia verrattaisiin saman ikäisten suomalaisten lasten kouluvalmiustaitoihin. Tällä tavoin varhaiskasvatuksen kotoutumistyötä voitaisiin kehittää vastaamaan paremmin maahanmuuttajalasten tarpeisiin.

Opinnäytetyössäni ei selvitetty sitä, miten päiväkodin ja maahanmuuttajaperheiden välinen kasvatuskumppanuus vaikuttaa maahanmuuttajalasten kotoutumiseen päiväkotiin. Mielenkiintoista olisi tietää, kuinka paljon hyvällä kasvatuskumppanuudella on lapsen kotoutumiseen positiivisia vaikutuksia vai vaikuttaako se merkittävimmin olleenaan lasten päiväkotiin kotoutumiseen.

10 POHDINTA

Opinnäytetyön tekeminen oli mielenkiintoinen, mutta haastava prosessi alusta loppuun. Silti aiheen kiinnostavuus kantoi koko prosessin ajan ja ymmärsin, miten tärkeää on tehdä opinnäytetyö aiheesta joka kiinnostaa itseä. Teoriaosuudessa tutustuin laajasti maahanmuuttajalapsiin liittyvään varhaiskasvatuksen kirjallisuuteen sekä muuhun maahanmuuttajuuteen liittyvään materiaaliin. Uskon, että siitä on hyötyä tulevaisuudessa työelämässä.

Verratessani tutkimustani vastaavanlaisiin opinnäytetöihin ja tutkimuksiin olen päätenyt samansuuntaisiin tuloksiin. Tosin haastateltavien otos oli pieni, joten siitä ei voida tehdä suoraan mitään yleisiä tulkintoja, eikä edes yleistää koskevaksi Kouvolan kaupungin muita päiväkoteja. Toivon silti, että opinnäytetyöni lisäisi keskustelua maahanmuuttajalasten kotoutumisen onnistumisesta Kouvolaissa ja toimisi näin ollen osaltaan toiminnan kehittäjänä.

Etenkin teoriaosuudessa nousi selkeästi esiin, miten suuri merkitys suomen kielen taidolla on maahanmuuttajalasten kotoutumiseen. Se on selkeästi suurin yksittäinen tekijä joka tukee maahanmuuttajalasten integroitumista päiväkotiin ja sitä kautta yhteiskuntaan. Päiväkodin arjessa kieli toimii myös suurimpana haasteena sekä varhaiskasvattajille että maahanmuuttajalapsille. Haastattelutulosten pohjalta välittyi, ettei varhaiskasvattajilla ole tarpeeksi aikaa paneutua suunnitelmallisesti maahanmuuttajalasten suomen kielen monipuoliseen opettamiseen, eikä heiltä sitä pidä vaatiakaan näillä resursseilla. Tarvittaisiin enemmän resursseja maahanmuuttajalasten kaksikielisyyden tukemiseen, sekä suomen kielen että lapsen oman äidinkielen opettamiseen. Suomi toisena kielenä -opetussuunnitelma on jo laadittu, mutta sitä noudatetaan vain osittain. Erittäin haasteellista olisi löytää henkilö, joka osaa lapsen äidinkieltä, jotta hän voisi tukea yhdessä perheen kanssa lapsen kaksikielisyyden kehitystä. Mielestäni näihin asioihin kannattaisi panostaa, koska se vähentäisi tulevaisuudessa mahdollisesti esiin nousevia ongelmia.

Opinnäytetyöni tuloksista voidaan päätellä, että maahanmuuttajalapsen kotoutuvat melko nopeasti päiväkodin arkirytmään ja lapsiryhmään, yksilölliset tarpeet huomioiden. Silti mielestäni maahanmuuttajalapsen päiväkotiin kotoutumisen ajaksi ja helpottamiseksi pitäisi saada lapsiryhmään ylimääräinen varhaiskasvattaja. Hänen pääasiallisena tehtävänään olisi opettaa maahanmuuttajalasta kädestä pitäen ja niin miten lapsi pystyy sitä vastaanottamaan. Siinä vaiheessa, kun maahanmuuttajalapsi aloittaa päiväkodin täysin ummikkona, lapsella on mielestäni erityisen tuen tarve ja hänelle pitäisi myöntää henkilökohtainen avustaja. Maahanmuuttajalasten vanhemmat eivät osaa vaatia yksilöllisempää varhaiskasvatusta lapsilleen. He edustavat vähemmistöä ja yrittävät selviytyä mahdollisuuksien mukaan uudessa kulttuurissa ja omaksua sen sääntöjä.

Arvostan varhaiskasvattajien työmotivaatiota, ja he epäilemättä tekevät parhaansa maahanmuuttajalasten kasvun ja kehityksen tukemiseksi. Heidän saatavilla tulisi olla enemmän valmiita toimintamalleja ja materiaaleja heidän työnsä tueksi. Heille tulisi myös tarjota mahdollisuutta osallistua erilaisiin koulutuksiin ja itsensä kehittämiseen. Ei riitä, että päiväkodissa käy erillinen varhaiskasvatuksen erityisopettaja, joka on paneutunut monikulttuurisuuskasvatukseen ja maahanmuuttajalasten opettamiseen. Kaikkien päiväkodin varhaiskasvattajien tulee toimia monikulttuurisuuskasvattajina. Päiväkotihoito on ollut ryhmähoitoa alusta asti, ja se toimii edelleenkin hyvin, mutta lisääntyvä maahanmuuttajalasten määrä saattaa olla sille tähänastisista haasteista suurin, joten sen toimintamalliin ja kehittämiseen olisi syytä kiinnittää enemmän huomiota.

Opinnäytetyötä tehdessäni ymmärsin, miten tärkeässä roolissa varhaiskasvatus on maahanmuuttajalasten kotoutumisessa suomalaiseen yhteiskuntaan. Se toimii melkeinpä ainoana kanavana maahanmuuttajalapsilla ulkomaailmaan ja mahdollisuuteen oppia suomen kieltä ja saada ystäviä. Varhaiskasvatuksen merkitys koko maahanmuuttajaperheelle on suuri. Varhaiskasvattajat tekevät paljon yhteistyötä vanhempien kanssa tavoittaakseen toimivan kasvatuskumppanuuden, joka tukee mahdollisimman hyvin lapsen kotoutumista, kasvua ja kehitystä.

LÄHTEET

Asetus lasten päivähoidosta 16.3.1973/239.

Banks, J. 2006. Cultural diversity and education, foundations, curriculum and teaching. Boston: Allyn & Bacon.

Gay, G. 1995. Mirror Images on Common Issues: Parallels between Multicultural Education and Critical Pedagogy. Teoksessa: Sleeter, C.E. & McLaren, P. (toim.) Multicultural Education. Critical Pedagogy and the Politics of Difference. State University of New York: State University of New York Press, p. 159–160.

Hallituksen maahanmuuttopoliittinen ohjelma. 2006. Työhallinnon julkaisu. Työ- ja elinkeinotoimiston internetsivut. Saatavissa: http://www.mol.fi/mol/fi/99_pdf/fi/06_tyoministerio/06_julkaisut/07_julkaisu/thj371.pdf. [viitattu 17.9.2011].

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2010. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. 15., uudistettu painos. Helsinki: Tammi.

Järvinen, M., Laine, A. & Hellman-Suominen, K. 2009. Varhaiskasvatusta ammattitaidolla. Helsinki: Kirjapaja.

Keltikangas-Järvinen, L. 1994. Hyvä itsetunto. Helsinki: WSOY.

Kirves, L. & Stoor-Grenner, M. 2010a. Kiusaavatko pienetkin lapset? Mannerheimin lastensuojeluliiton internetsivut. Saatavissa: <http://www.mll.fi/@Bin/12510731/Kiusaavatko+pienetkin+lapset.pdf>. [viitattu 14.7.2011].

Kirves, L. & Stoor-Grenner, M. 2010b. Kiusaamisen ehkäisy varhaiskasvatuksessa. Kiusaamisen ehkäisyn ja puuttumisen suunnitelman laatiminen. Mannerheimin lastensuojeluliiton internetsivut. Saatavissa: <http://mll-fibin.directo.fi/@Bin/a1bbb3c4e425e22a7534acfe0bd2e05a/1321700752/application/pdf/13271105/Kiusaa>

misen%20ehk%C3%A4isy%20varhaiskasvatuksessa%20B5%20-%20www.pdf. [viitattu 14.7.2011].

Kouvolan maahanmuutto-ohjelma 2010–2016. Kouvolan kaupungin internetsivut. Saatavissa: <http://www.kouvola.fi/material/attachments/intranet/perusturva/suunnitelmatjaraportit/5oFF7VwGI/Maahanmuutto-ohjelma2010-2016.pdf>. [viitattu 14.7.2011].

Laki kotoutumisen edistämisestä 30.12.2010/1386.

Laki lasten päivähoidosta 19.1.1973/36.

Laki maahanmuuttajien kotouttamisesta ja turvapaikanhakijoiden vastaanotosta 9.4.1999/493.

Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista 22.9.2000/812.

Lappalainen, S. 2006. Kansallisuus, etnisyys ja sukupuoli lasten välisissä suhteissa ja esiopetuksen käytännöissä. Väitöskirja. Helsingin yliopisto.

Liebkind, K. 2006. Monikulttuurisuus on tulevaisuutta. Teoksessa: Liebkind, K. (toim.) Monikulttuurinen Suomi. Etniset suhteet tutkimuksen valossa. Helsinki: Gaudamus, s. 171–172.

Maahanmuuttajatyön kehittäminen varhaiskasvatuksessa. 2007. Varhaiskasvatuksen maahanmuuttajatyön kehittämisjaosto. Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2007: 62. Helsinki: Väestöliitto.

Maahanmuuttoviraston internetsivut. 2011. Saatavissa: <http://www.migri.fi/netcomm/content.asp?path=8,2476,2538>. [viitattu 25.9.2011].

Martikainen, T. & Tiilikainen, M. 2007. Maahanmuuttajanaiset: Käsitteet, tutkimus ja haasteet. Teoksessa: Martikainen, T. & Tiilikainen, M. (toim.) Maahanmuuttajanaiset: Kotoutuminen, perhe ja työ. Väestöntutkimuslaitoksen julkaisusarja D 46/2007. Helsinki: Väestöliitto, s. 19.

- Mäkelä, T. 2007. Miksi äidinkieli tarvitsee tukea? Teoksessa: Latomaa, S. (toim.) Oma kieli kullan kallis. Opas oman äidinkielen opetukseen. Helsinki: Opetushallitus, s. 14–15.
- Nummela, M.-L. 2005. ”Ohjataan lapsia kädestä pitäen”. Erikielisten ja -kulttuuritaustaisten maahanmuuttajalasten erityistarpeisiin vastaaminen päiväkotien isoissa lapsiryhmissä. Pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopiston internetsivut. Saatavissa:<https://jyx.jyu.fi/dspace/handle/123456789/18199>. [viitattu 17.6.2011].
- Nurmi, A. 2005. Kasvu kahteen kieleen ja kulttuuriin. Teoksessa: Kun elämä muuttuu. Maahanmuuttajan arkea Suomessa. Toleranssi. Vantaa: Dark Oy.
- Paavola, H. 2007. Monikulttuurisuuskasvatus päiväkodin monikulttuurisessa esiopetusryhmässä. Väitöskirja. Helsingin yliopisto.
- Paavola, H. & Talib, M-T. 2010. Kulttuurinen moninaisuus päiväkodissa ja koulussa. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Pekki, A. & Tamminen, T. 2002. Lapsen ehdoilla. Kunnallissalan kehittämissäätöön tutkimusjulkaisu nro 33. Vammala: Vammalan kirjapaino Oy.
- Rastas, A. 2007. Rasismi lasten ja nuorten arjessa. Väitöskirja. Tampereen yliopisto.
- Räty, M. 2002. Maahanmuuttaja asiakkaana. Helsinki: Tammi.
- Suomen väestö. 2010. Tilastokeskuksen internetsivut. Saatavissa: http://www.stat.fi/tup/suoluk/suoluk_vaesto.html. [viitattu 16.6.2011].
- Suomi toisena kielenä -opetussuunnitelma. 2009. Kouvolan kaupungin internetsivut. Saatavissa: www.edukouvola.fi/images/webattach.php?emode=3&a=505. [viitattu 13.6.2011].
- Tikka, I. 2004. Suomalainen lapsi maailmalla. Kolmannen kulttuurin kasvatit. Helsinki: Kansanvalistusseura.
- Ulkomaalaislaki 30.4.2004/301.

Utunmäen päiväkodin internetsivut. 2010. Saatavissa: <http://www.kouvola.fi/palvelut/paivahoito/paivakotienkotisivut/utunmaenpaivakot.html>. [viitattu 22.9.2011].

Utunmäen päiväkodin varhaiskasvatussuunnitelma. 2007. Kouvolan kaupungin internetsivut. Saatavissa: http://www.kouvola.fi/palvelut/paivahoito/paivakotienkotisivut/utunmaenpaiva_koti.html. [viitattu 13.6.2011].

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. 2005. Stakes. Oppaita 56. Kasvun kumppanien internetsivut. Saatavissa: <http://www.thl.fi/thl-client/pdfs/7eef5448-e8a3-4887-ab97-19719ea74066>. [viitattu 16.6.2011].

Vartiainen-Ora, P. 2007. Erilaisuus sallittu. Perehdymme monimuotoisuutteen käsikirja työhön perehdyttäjälle ja työyhteisölle. Petmo-hanke. Saatavissa: <http://tsl-fi-bin.directo.fi/@Bin/159d7978e52e64dd368262cb19cee9ea/1308328004/application/pdf/2776755/erilaisuussallittu.pdf>. [viitattu 17.6.2011].

Yhdenvertaisuuslaki 20.1.2004/21.

Kouvolan kaupunki
Sivistyksen toimiala
Varhaiskasvatuspäällikkö

Viranhaltijapäätös
Yleinen päätös
27.05.2011

LIITE 1

10 §

Tutkimuslupa / Ahtiainen

Selostus asiasta Kymenlaakson ammattikorkeakoulun sosiaalialan koulutusohjelmassa sosionomiksi opiskelevan Hanna Ahtiaisen opintoihin liittyy opinnäytetyön tekeminen. Opinnäytetyön aiheena on miten maahanmuuttajalapsi sopeutuu Utunmäen päiväkotiin? Tutkimusaineiston kerääminen tapahtuu teemahaastatteluina henkilöstölle.

Päätös Myönnän tutkimusluvan sosionomiopiskelija (KyAMK) Hanna Ahtiaiselle.

Päätöksen perustelu Varhaiskasvatus saa käyttöönsä tutkimustulokset.

Päätösvallan peruste Kouvolan kaupungin hallintosäännön 3 §:n mukainen päätösvallan delegointi.

Varhaiskasvatuspäällikkö

Helena Kuusisto
Kustaa III tie 10
45370 Valkeala
puh. 020 615 7224

Jakelu:
Hanna Ahtiainen
Utunmäen päiväkoti

TEEMAHAASTATTELURUNKO

Taustatiedot

- Mikä on koulutuksenne?
- Kuinka kauan olet työskennellyt Utunmäen päiväkodissa sekä yleensä päiväkodissa?
- Kuinka kauan olet työskennellyt maahanmuuttajalasten parissa?
- Minkälaista maahanmuuttajalapsiin liittyvää koulutusta olet saanut?

1. Teema: Maahanmuuttajalasten päiväkodin aloituksen tukeminen

- Onko sinulla työnaikana mahdollisuus tutustua ennakkoon maahanmuuttajalasten kulttuuriin ja taustaan?
- Millä keinoin maahanmuuttajalasten kotoutumista päiväkotiin tuetaan ja mitä työmenetelmiä tai – välineitä siinä käytetään?
- Miten muuta päiväkodin lapsiryhmää ohjeistetaan maahanmuuttajalasten aloittaessa päiväkodin?
- Onko maahanmuuttajalasten kotoutumisen ajaksi ryhmään varattu enemmän työntekijöitä?

2. Teema: Maahanmuuttajalasten päiväkotiin kotoutuminen ja arjen sujuvuus

- Miten nopeasti maahanmuuttajalapsen yleensä sopeutuvat päiväkodin arkirytmiin?
- Mitkä tekijät edesauttavat maahanmuuttajalasten sopeutumista päiväkodin arkeen?
- Miten maahanmuuttajalasten erilaisuudesta puhutaan päiväkotiryhmässä?
- Millaisia erityistarpeita maahanmuuttajalapsilla on?
- Miten suomalaiset lapset suhtautuvat päiväkodissa aloittaviin maahanmuuttajalapsiin?
- Miten toiset maahanmuuttajalapsen suhtautuvat aloittaviin maahanmuuttajalapsiin?
- Ovatko maahanmuuttajalapsen kokeneet syrjintää tai kiusaamista päiväkodissa? Jos ovat niin millaista?

3. Teema: Kieli ja kulttuuri

- Miten päiväkodissa tuetaan maahanmuuttajalasten suomen kielen oppimista?
- Miten käytännössä suomi toisena kielenä – opetus toteutuu päiväkodissa?
- Mitä käytännönkeinoja käytätte maahanmuuttajalasten kanssa kommunikoidessa?
- Miten maahanmuuttajalasten omaa kulttuuria ja äidinkieltä tuetaan päiväkodissa?
- Miten maahanmuuttajalasten kulttuuri-identiteetin kehitystä tuetaan?

- Miten tulkin käyttö päiväkodissa on järjestetty?

4. Teema: Monikulttuurisen päiväkodin hyvät ja haasteelliset puolet

- Millaisia onnistumisen kokemuksia työ maahanmuuttajalasten parissa tuo?
- Millaisia ongelmatilanteita maahanmuuttajalasten kanssa esiintyy?
- Kenen puoleen käännytte ongelmatilanteissa?
- Koetteko saavanne tarpeeksi ammatillista ohjausta ja tukea maahanmuuttajalasten kanssa työskennellessä?
- Millaista tukea ja ohjausta pitäisitte tärkeänä?

- Tuleeko teille muuta asiaa mieleen, joka minun olisi syytä huomioida tai jonka haluaisitte minulle kertoa?